49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1175 — 6 ՊՈԼԻՍ — ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — ԱՊՐԻԼ 27/10 ՄԱՅԻՍ 1908 — 6 ՐԷՊԻԼ ԷՎԷԼԻ 1323 — 27 ՆԻՍԱՆ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՋՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒՄ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒԹԻՒՆ
38, Գլխաւոր Փի մասէրի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یومی وسیاسی غزیته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قریب
اداره‌خانه‌سی بابعالی جاده‌سنده توموار ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Ծարկան	Վեցամսեայ
Գալոյ համար	80 գր.	50 գր.
Դաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամէ համար , տողը 5 դրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ԳԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՕՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԿԱՆԱՅԻ ՀԱՐՑԵՐ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱԼԱԿԱՐԳԻ ՀԱՄԵՄԱՏ

Առողջ դասախարակութեան մը պահանջած պայմաններով օժտուած աղջիկ մը իր կոչման դիտակցութիւնը լիովին ըմբռնած՝ քաջաբար դէմ կը դնէ իրեն յատուկ կեանքի մէջ պատահած զանազան դժուարութեանց, կանացի փափուկ նախանձախնդրութեամբ մը իր տեսին կոչումը միշտ բարձր պահել ջանալով։ Եթէ մեր աղջկանց առհասարակ այս պայմաններուն համեմատ ճշմարիտ դաստիարակութիւն մը տրուէր, որքան ընտանեկան գժտութեանց և ամուսնական կեանքի անհամաձայնութեանց անպատեհութիւններ անծանօթ պիտի մնային մեզի և մեր ընտանեկան խաղաղ յարկերը պիտի չվրդովէին յաճախ կանացի այն անարատ ժպտան վէճերը, որոնց արձագանգը դժբախտաբար քիչ անգամ չէ որ կուգայ մեր ականջին։

Այն դասակարգի պատկանող ծնողքներ իրենց աղջկանց բարձր դաստիարակութիւն մը տալու փութկոտ հակում մը ունին, իւրաքանչիւրը իրեն յարմար գտած կերպով, կա՛մ բարձրագոյն վարժարաններ զրկելով և կամ տան մէջ օտար դաստիարակուհիներու խնամոց յանձնելով. և ինչ համոզմամբ, չեմ գիտեր, գրեթէ խորհելով մեր տոհմային դաստիարակութենէն, օտարին կը նախընտրեն միշտ, և որչա՜փ հպարտ կը զգան ինքզինքին, ծնողական պարտականութիւնները լիովին կատարած, երբ աղջիկնին իրենց կը վերադարձուին գրեթէ բոլորովին հեռացած տոհմային սովորութիւններէն։ Ցաւալի է ըսել թէ հայրերէն աւելի մայրերն են որ օտար դաստիարակութիւնը կը նախընտրեն սկսեալ զարգացեալներէն մինչեւ ռամիկը մայրերուն, մին միւսին հետեւակ, սակայն անգիտակցաբար իրենք ըլլալով ի վերոյ անոնց կեանքերը դառնացնելու և դժուարահաճ տարտածներ դարձնելու պատճառ։ Կարելի՞ է մտածել թէ օտարին բարքերը, սովորութիւնները մերինին մէջ ձուլել և ամէն դասակարգի ու միջավայրի յարմարցնելով բարձր դաստիարակութիւն մը մէկին դասակարգին ու խոնարհին ալ տալ. և կը տեսնենք թէ, ինչպէս որ կը կրթուի ամենաբարձր դասուպատկանող աղջկան, միջին դասակարգին պատկանող աղջկան ալ միեւնոյն դաստիարակութիւնը տալու ձգտումներ կը տեսնուին։ Տանը մէջ գրեթէ հիւր մը է ան, բնաւ տան կարգապահութեամբ չզբաղիր, միայն ուսմամբ կը պարապի և դաշնակէն ու գիրքերէն զատ, լոկ կ'ուսումնասիրէ ընկերութեան մէջ հաճելի եղանակաւ մը ներկայանալու ու խօսելու կերպերը։ Մայրը արդէն ստիպուած է պահանջներ իրմէ, ոչ ալ վարժուհին կամ վարժարանը, ինչպէս արդէօք մայրերը, ստանց հետ մէկտեղ չեն պահանջեր կեանքի անհրաժեշտ պէտքերուն ուսումնասիրութիւնը և մարդոց հետ հաղորդակցութեամբ կարենալ ապրելու եղանակը, որուն պէտքը ա՛նքան կը շեշտուի կեանքի այլազան շրջաններու մէջ, մանաւանդ երբ ամուսնանան, որ տան «Ջանա որ վարուիս աղջիկ, ուրիշ չամչցնես», խրատը իրենց չփոփոխուած աղջիկներուն ուղղուած՝ չի բաւեր զանոնք մէկ վայրկեանի մէջ ճշմարիտ կիներ դարձնել. երբ, ինչեւ այն օրը իրենց քմահաճութիւնն համեմատ ապրած են, զեղծ ամէն կայնդուժներէ, ինչպէ՞ս պիտի կրնան հպատակիլ ուրիշներու կամքին, շատ դանդաղած մը պիտի երեւայ իրենց այդ նոր կեանքը։ Հապա ո՛ւրչափ աւելի դանդաղ կ'ըլլայ կեանքը այն աղջկան որ խոնարհ ընտանիքի մը զաւակ, նոյն դաստիարակութիւնը արուած է իրեն, շնորհիւ ազնիւ բարերարի մը, բարձրագոյն վարժարան մը դրուելով, և հոն իբրեւ շատ վեր դասակարգի աղջկանց հետ միշտ տիսմ մէջ ըլլալով, անոնց սովորութիւնները կ'իւրացնէ, միեւնոյն դաստիարակութիւնը կը արուի իրեն ալ. իր ընկերուհիներուն հետ ոսկի երազներ կը հիւսէ. գեղեցիկ վաղորդայնի մը հեռանկարովը ապրելով միշտ. բայց երբ իր դպրոցական շրջանը աւարտած տուն կը վերադառնայ, այն տանն ցուրտ իրականութիւնը յանկարծ կը ցցուի իր դէմը. օտար կ'երեւայ իր ուսը, խորթ՝ քնաստիքը, չկրնալով հաշտեցնել իր սովորութիւնները անուշցինին հետ։ Իր գպրոցի ընկերուհիները այլ եւս չճանչնալ կը ձեւացնեն զինքը, մէկ վայրկեանի մէջ ոսկի երազները կը ցնդին. յուսախաբութիւնը կատարեալ կ'ըլլայ և փոխանակ այն դաստիարակութիւնը իրեն երջանկութիւն բերելու, դժբաղդութեան մը առիթը կ'ըլլայ իրեն ու իր ընտանիքին համար միանգամայն։

Գէթ է լրջութեամբ նկատի առնել ճշմարիտ դաստիարակութեան մը փափուկ կերպը և ատման մը գտնել իւրաքանչիւր միջավայրի ու դասակարգի համեմատ կրթութիւն մը տալու համար։ Գէթ է առհասարակ աղջկանց սորվեցնել, ատանն կարգապահութիւնը, կարը, եփելը, մանուկ խնամելու կերպը եւայլն. որոնց պէտք թերեւս օր մը զգալի ըլլայ, որովհետեւ կեանքը միշտ ժպտուն չկրնար ըլլալ և վաղուան վերապահումները չենք կրնար գուշակել։ Մայրերը որ եւրոպական դաստիարակութիւնը կը նախընտրեն, թող տեսնեն Գերմանները, որ ի՞նչպէս անհրաժեշտ պէտք մը կը նկատեն աղջկան մը համար այդ բաները և անոնց համար կատարեալ տանտիկին մը չի սեպուիր այն աղջիկը որ սովրած չէ տան կարգապահութիւնը, կարուձեւը, կերակուր եփելը, մինչ մեր աղջիկները ամօթ մը պիտի սեպէին իրենց։

Այսուհանդերձ, մայրերը որչափ ալ ջանան իրենց աղջկանց լաւ դաստիարակութիւն մը տալ, երբ իրենք չունին զայն և երբ ճշմարիտ մտքի մը պահանջած պայմանները չեն գիտցած յարգել, այն տատն իրենց աղջկան արուած կրթութիւնը չուտով անհետացող փայլ մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ աղջիկ մը մտքէն ու պարագաներէն է որ բուն իսկ դաստիարակութիւնը կ'առնէ։ Երբ անոնք օրինակելի ընտանիքի մը առաւելութիւնները չունին, իրենց աղջիկն ալ ճշմարիտ դաստիարակութեամբ մը օժտուած չկրնար ըլլալ երբեք։

Բերա — ՍԻՌԻՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՕՍՄ. ԾԽԼԽՈՏԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ծխախոտի ոսկեդար. — Օսմ. ծխախոտին համբաւը. — Գլխաւոր արտադրավայրեր. — Թուրքիոյ ծխախոտին յանձախորդները.

Մխախոտը Թուրքիոյ ամէնէն կարեւոր մէկ արտադրութիւնն է և առրեկան մէկ միլիոն հալիւբ հազարէն մինչեւ չորս հարիւր հազար օսմ. ոսկի գումար մը կը բերէ երկրին։

15 տարիէ ի վեր մեծ թռիչ առած է Օսմ. ծխախոտի վաճառականութիւնը։ Սպառումը աւելցած է մանաւանդ Մ. Նահանգաց մէջ։

1903ին, Ամերիկեան Դապաffo Բրմբեանին երեւումը ծխախոտի մշակներուն և վաճառականներուն մէջ այնպիսի եռանդ մը առաջ բերաւ որ ամենքն ալ ոսկեդար մը երազեցին և ծխախոտի մշակութիւնը անհունապէս աւելցաւ։ Այս գերարտադրութիւնը ո՛չ միայն գիները կոտրեց, այլ նաեւ պատճառ եղաւ որ տարին տասակ ծխախոտներ արտադրուին, որով օսմ. ծխախոտին համբաւը վտանգուեցաւ և գործառնութիւնները կայուն վիճակ մը առին։ Գիներն ալ 50—75% էնկան, 1902ի գիներուն հետ բաղդատելով։ Այս կերպով միայն վախառուները օգտուեցան, որոնք 25—30% տոկոսով ստակ կուտան երկրագործին։ Գլխաւոր վաճառականները իրենց ամբողջ դրամագլուխը կապած ըլլալով 1902ի հունձքին, չկրցան պէտք եղած գործառնութիւնը ընել 1903ին և միայն մեծ վաճառականները օգտուեցան այս կացութենէն, մշակին ձեռքէն ոչ ման ոչ գնելով արտադրուած ծխախոտը։ Դալով 1904ի բերքին, օդերուն պատճառով 50% պակաս եղաւ 1903ի բերքէն։ Իսկէյէի փոքրատարեալ ծխախոտները, որոնք լաւագոյն են, մնասուեցան երաշտութեան երեսէն։ Տրամայի ծխախոտներն ալ մնասուեցան, բայց մասամբ։ Հետեւաբար բերքը որակով դերազանց չեղաւ։ 1903ի ծխախոտին հետ բաղդատելով։ Սէրէզի, Նէվրօքօբի և Ճումայի գաւառակներուն մէջ, 1904ի բերքը աւելի գոհացուցիչ է, — 50—60% լաւ և 40—50% սորին տեսակ։

Մխախոտի գլխաւոր կեդրոններուն՝ Տրամայի, Իսկէյէի, Սէրէզի մէջ մինչեւ հիմա նոր բերքին համար առաջարկուած գիները գոհացուցիչ են, բայց արտադրութեան մեծ մասը տակաւին անվաճառ կը մնայ։

Թուրքիոյ ծխախոտին ամէնէն մեծ յաճախորդն է Աւստրիա։ Յետոյ կուգան Եգիպտոս, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Հոլանտա։ Ռուսիա ներածուած ծխախոտը առաջուանին չափ կարեւոր քանակութեան մը չի հասնիր, որովհետեւ Օսմ. ծխախոտին տեղ, Կովկասի բերքը կը գործածեն։ Ռումանիա և Սերպիա ղրկուած ծխախոտն ալ աննշան քանակութիւն մը ունի։

Իսկէյէի և Տրամայի լաւագոյն տեսակ ծխախոտները կը ծխուին Եգիպտոսի, Ամերիկայի, Ռուսիոյ, Ռումանիոյ, Գերմանիոյ և Սերպիոյ։ Միջին տեսակը մեծ մասամբ կը ղրկուի Եգիպտոս, Ամերիկա, Աւստրիա, Իտալիա, Գերմանիա և մաս մը ալ Ռուսիա։ Իսկ ստորին տեսակները մեծագոյն մասամբ կը գնուին Գերմանիոյ և Աւստրիոյ կողմէ։ Սամսունի և Պաֆրայի ընտիր տեսակ ծխախոտները Աւստրիոյ, Իտալիոյ և Եգիպտոսի Բէմիներուն կողմէ կը գնուին։ Ֆրանսա իր Բէմիին համար կը գնէ ստորին ծխախոտ։ Իսկ Օսմ. Բէմիին ամէն տարի ներքին սպառման և արտաքսման համար կը գնէ 8—10 միլիոն քիլօ ծխախոտ ամէն տեսակէ և ամէն տեղէ։

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ կ'արտադրուի 12—14 միլիոն քիլօ. իսկ Ասիական Թուրքիոյ մէջ՝ 14—16 միլիոն, համագումար 26—30 միլիոն։ Սակայն երբեմն այս թիւը կը բարձրանայ։ 1902ի բերքը 33½ և 1903ինը 45 միլիոն քիլօ եղաւ։

Մխախոտ արտադրող գլխաւոր վիլայէթներն են Սելանիկ և Էտիրնէ, որոնցմէ յիշենք Իսկէյէ, Տրամա, Գավալա, Սէրէզ, Նէվրօքօբ, Ճումայա, Օրթաքէոյ, Սուլթան Եէրի։ Մանասթիր, Իսկիւպ, Եանեա, Շքոտրա ծխախոտի մեծ արտադրութիւն մը չունին։

Անատոլուի մէջ Տրապզոնի նահանգն է որ ամէնէն աւելի ծխախոտ կ'արտադրէ։ Մշակութեան գլխաւոր կեդրոններն են Սամսոն, Պաֆրա, Սինոպ եւայլն։

Իզմիրի, Ատանայի, Հալէպի, Շամի, Իզմիտի, Գրուսայի, Զաղտայի ծխախոտի արտադրութիւնը երկրորդական է։

Սամսոն և Պաֆրա կ'արտադրեն ընտիր ծխախոտ, որուն տեսակը զօրաւոր է և կը ծախսի 20—25 դրուշի։

Մխախոտ անկելը և արտադրելը շատ խնամք կը պահանջէ և բաւական սուղի կը նստի անոնց որոնք ստիպուած են զօրաւորներ բռնել, ապա թէ ոչ ամէն տեղ ծխախոտ կը մշակուէր, Թուրքիոյ հողը շատ ընդունակ ըլլալով երկրագործութեան այս ճիւղին։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ՝ ՕՍՄԱՆՑԻ ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

[Արեւելեան գորգեր և կապերներ ծախող Հայ վաճառական մը՝ Տիար Ա. Մ. Գալլարեան՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները ղրկած է մեզ Ռոչեսթրէն.]

Արեւելեան գորգերը թէեւ տարիներ առաջ Ամերիկա բերուած են ճամբորդներու միջոցաւ, սակայն ընդհանուր ներածութիւն մը չէ եղած։ Ֆիլատէլֆիայի 1876ի ցուցահանդէսէն ի վեր է միայն որ հետզհետէ երկրին մէջ այս գորգերը մուտ գտած են, և իրենց սպառումը կ'աւելնայ միշտ։

Հետագայ ցուցակէն կ'երեւայ վերջին չորս տարիներուն այս երկրին մէջ ծախսուած ձեռագործ գորգերու քանակաւ արժէքը։ Արեւելեան գորգերէն զատ Գերլինէ և այլն ներածեալ գորգերն ալ հաշուուած են։ Սակայն մեծ մասը Արեւելեան ըլլալով, մօտաւոր գաղափար մը կարելի է ստանալ վերջին տարիներուս մէջ այս առեւտուրին զարգացման վրայ։

	քանակութիւն	տոլար
1901	681,964 հատ	2,483,263
1902	771,112 »	2,945,092
1903	888,491 »	3,472,669
1904	675,779 »	2,529,184

Այս ցուցակը քննելով պիտի տեսնենք որ վերջին 1904 տարին հանմատարար պակաս ձեռագործ գորգի ներածութիւն եղած է, ինչ որ պէտք է վերագրենք նախագահի ընտրութեան՝ քան օ և է ուրիշ բան։

Մ. Նահանդները տեղական գորգի առեւտուրը պաշպանելու համար ծանր մաքսադրած են ներածեալ ձեռագործ գորգերու վրայ, առնելով 40% արժէքին վրայ ու 10 սենթ իւրաքանչիւր քառակուսի ոտքին համար, որով այս գորգերու գինը միշտ բարձր կը բռնուի և հասարակ ժողովուրդին մատչելի չէ։

Արեւելեան գորգի վաճառականութիւնն այս երկրին մէջ մեծ մասամբ Հայերու ձեռքն է։ Գլխաւոր հրապարակն է Նիւ Եորք ուր կան հինգ կամ վեց նշանաւոր Հայ առներ և շատ մը փոքրաքանակ վաճառականներ։ Երկրին քիչ թէ շատ կարեւոր քաղաքներուն մէջ ալ ամէն կողմ Հայ վաճառականները նշանաւոր տեղ մը կը բռնեն այս առեւտուրին մէջ։ Իրենց մրցակից ունին Սուրիացի վաճառականներ և մանաւանդ ամերիկացիներ, որոնք տեղական գործերու հետ արեւելեանն ալ պահելու սովորութիւն ըրած են։ Ցաւալի է տեսնել որ այս ամերիկեան տուներն հետզհետէ այնչափ կը զարգանան որ արեւելեան ճարտարարուեստին այդ շահաւէտ աղբիւրն ալ Հայոց ձեռքէն կը ձգուին։ Բազմալի էր տեսնելու կը մեծաքանակ ծախող Հայ վաճառականներու մէջ առնուազն համաձայնութիւն մը գոյանար այս առեւտուրը պաշպանելու համար։ Սակայն հաւանականութենէ չատ հեռու կը թուի ասիկա։

Մինչ Ամերիկեան հրապարակին վրայ ձեռագործ գորգի առեւտուրը տարուէ տարի կը յառաջանայ, յաճախ սա հարցումը կ'ըլլայ.— Արդեօք պիտի չգայ օր մը որ ամէն վաճառքի նման, արեւելեան գորգերն ալ իրենց ներածութենէ և մեքենական արտադրութիւններ խափանեն այս շահաւէտ աղբիւրը։ Արդէն շատեր հետամուտ են Արեւելեան գորգի իսկական նմանութիւնը մեքենայի վրայ արտադրել, և կը յուսան յաջողիլ, բայց մեր կարծիքով, ի՛նչ տեսակ նմանութիւն ալ կարող ըլլան գտնել մեքենայի վրայ և ո՛րչափ ալ արեւելեան գորգերը նարտաեւութենէ իյնան, դարձեալ գեղարուեստի գաղափարը չի կրնար մարել ժողովուրդին մէջ ու գեղեցկանկար ոգիի գորգ մը պիտի չդադրի երբեք Ամերիկացի հարուստին հոակալ տան ճոխ կարասիներուն մէջ դրանքը կազմելէ։

Դժուարի է լսել գորգագործութեան զարգացումը Անատոլուի շատ մը քաղաքներու մէջ։ Բայց անուշա՝ աւելի շահաւէտ պիտի ըլլար, եթէ թափող գոյներ չգործածէին։ Արդէն Օսմ. բարեխնամ կառավարութիւնն ալ միջոցներ տեսնելու համար։ Աւելին կայ։ կը կարծենք որ արեւելեան գորգերը շատ աւելի յարգի պիտի ըլլային, եթէ փոխանակ միայն եւրոպական ծաղիկներ՝ կամ Քիրմանի ու Թէպրէզի կանոնաւոր նկարները ընդօրինակելու, Օսմանցի գորգագործները չչեղէին իկութենէ ու նախնական նկարներ դնէին ոտնց մէջ, որով հաստատապէս իրենց գորգերն աւելի յարգ պիտի գտնէին օտար հրապարակներու վրայ ու բարձր գնով պիտի ծախուէին։

Ռոչեսթր — Ա. Մ. ԳԱԼԼԱՐԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ ՍԱՄՍՈՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կ.Գալոյ՝ նմանապէս գաւառներու մեծագոյն մասին մէջ առեւտրագործները եղանակին բերմամբ թոյլ կ'երթան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ — Թիւ 65

ԷՄԻԼ ՇԱՆՊ

ԴԷՊԻ ԲԵԻԼԵՌ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

ՄԱՔՍ ԲԱՆՖԷԹԻ ԳԻՒՏԸ

—Անուտիկ փնտռած երկիրս... մոլեալ քաջ երկրախոյզը, որուն ամբողջ գոյութիւնը այս գիւտին նուիրուած էր։ Անոր նոյն վայրկենին անդգալաբար արտասանած այս խօսքերուն բուն իմաստը Բոլ Մարկութէն զատ ո՛չ ոք կրցաւ հասկնալ։ Հակառակ բուռն փութկոտութեանը, ճարտարագէտն ալ հիմա չորս կողմը զննելու վիճակին մէջ չէր գտնուեր և տիպուած էր պահ մը սպասել, միւս ուղղեկիցներուն նման։ Ժամ մը դադար առնելէ ետք ուղեւորներուն տեսութիւնը սկսաւ տարիճարաբար զօրանալ։ Ալ հիմա ոչէկ մը կը տեսնէին ու կը դիտէին իրենց շրջակայքը. ճարտարագէտը ալքերը դէպի հեռուն ուեւռած անտեսանելի կէտերը զննելու կը հետամտէր։ Քիչ մը ետք պայծառ զուարթութիւնը անհետացաւ դէմքէն որ պարբերաբար խոր ու յուսահատ տխրութեամբ։ Կոկորդը չորցած էր. թաւքը ցամքած և սիրտը սաստկապէս կը բաբախէր։ Վիշտին մեծութիւնը բառ մը իսկ արտասանելու անկարող դարձուցած էր զայն։ Բոլ Մարկութէ կուտհած էր արդէն մէլիառատէրին խոր յուսահատութեան ու դառն վիշտին պատճառը։

Սըր Սէմբրն Ժէլլէթ Հարաւային Բեւեռին սէջ կը յուսար բնակելի հողեր գտնել։ Մինչդեռ իրեն տրուած պարզուած անապատին վրայ անկարելի էր որ մարդ չարթի մը իսկ կարող ըլլար ապրիլ։ Իրաւ է որ ո՛չ թէ կղզի, այլ ընդարձակ տարածութեամբ երկիր մըն էր իրենց գտածը և սակայն ո՛րչափ ալ հեռաւորները դիտէին, բուսականութեան ծառի կամ տունդի ու կանանչեղէնի հետք մը իսկ չէին կրնար նշմարել ան։ Ը և ո՛չ մէկ կենդանի վրայ։

Քարայրէն երբ դուրս ելան իրենց առջեւ գեղեցիկ ընդարձակ դաշտ մը որ գագաթն էր սառոյցով չրջապատուած խիստ բարձր լերան մը. ուղեւորները երբ իրենց կեցած տեղէն վար նայեցան, սասկացին, ահեւելի գահավէժներ չրջապատած էին լեռը ուրեկ եթէ սխալ քայլ մը առնելով գլորէր մարդ, մահը անմիջական էր ու անխուսափելի։ Այս գահավէժներէն անդին կրկին կը բարձրանային սառոյցապատ լեռներ, որոնց սիրտասարսուռ չղթաներ Ալպեան լեռնաշղթաներուն նման կ'երկարէին անհուն տարածութեան մը վրայ։ Ուղեւորները այս յուսահատեցնող լեռներէն ուրիշ ոչինչ տեսան Բեւեռին մէջ։

Խեղճ ճարտարագէտը հակառակ վիշտին մեծութիւնը ծածկելու բուռն էզին, յուսահատ սրտաբեկութիւնով մը կը դիտէր դաժան տեսարանը։ Կարաւանին ուղեւորները անվերջ մութէ մը եռաց այսպէս երկրի երեսը տեսնելով զերեռք, անբացատրելի հրճուանքի ենթարկուած էին և ուշադրութիւն չէին դարձուցած՝ իրենց առաջնորդին յուսահատ մտատանջութիւններուն։ Քրքիջը, ծիծաղն ու խնդութիւնը կը տիրապետէին ասէն կողմ։ Մաքս Բանֆէթի պարերը մանաւանդ՝ մտացուցած էին ամէն հոգ ու նկատում և ուղեւորները իրենց ընկերին նոր օրինակի ընտանիքի մը առաւելութիւնները չունին, իրենց աղջիկն ալ ճշմարիտ դաստիարակութեամբ մը օժտուած չկրնար ըլլալ երբե՛ք։

Ուրեմն ինչպէս՝ մայրերը որչափ ալ ջանան իրենց աղջկանց լաւ դաստիարակութիւն մը տալ, երբ իրենք չունին զայն և երբ ճշմարիտ մտքի մը պահանջած պայմանները չեն գիտցած յարգել, այն տատն իրենց աղջկան արուած կրթութիւնը չուտով անհետացող փայլ մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ աղջիկ մը մտքէն ու պարագաներէն է որ բուն իսկ դաստիարակութիւնը կ'առնէ։ Երբ անոնք օրինակելի ընտանիքի մը առաւելութիւնները չունին, իրենց աղջիկն ալ ճշմարիտ դաստիարակութեամբ մը օժտուած չկրնար ըլլալ երբե՛ք։

Ուրեմն ինչպէս՝ մայրերը որչափ ալ ջանան իրենց աղջկանց լաւ դաստիարակութիւն մը տալ, երբ իրենք չունին զայն և երբ ճշմարիտ մտքի մը պահանջած պայմանները չեն գիտցած յարգել, այն տատն իրենց աղջկան արուած կրթութիւնը չուտով անհետացող փայլ մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ աղջիկ մը մտքէն ու պարագաներէն է որ բուն իսկ դաստիարակութիւնը կ'առնէ։ Երբ անոնք օրինակելի ընտանիքի մը առաւելութիւնները չունին, իրենց աղջիկն ալ ճշմարիտ դաստիարակութեամբ մը օժտուած չկրնար ըլլալ երբե՛ք։

Բերա — ՍԻՌԻՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՕՍՄ. ԾԽԼԽՈՏԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ծխախոտի ոսկեդար. — Օսմ. ծխախոտին համբաւը. — Գլխաւոր արտադրավայրեր. — Թուրքիոյ ծխախոտին յաճախորդները.

Մխախոտը Թուրքիոյ ամէնէն կարեւոր մէկ արտադրութիւնն է և առրեկան մէկ միլիոն հալիւբ հազարէն մինչեւ չորս հարիւր հազար օսմ. ոսկի գումար մը կը բերէ երկրին։

15 տարիէ ի վեր մեծ թռիչ առած է Օսմ. ծխախոտի վաճառականութիւնը։ Սպառումը աւելցած է մանաւանդ Մ. Նահանգաց մէջ։

1903ին, Ամերիկեան Դապաffo Բրմբեանին երեւումը ծխախոտի մշակներուն և վաճառականներուն մէջ այնպիսի եռանդ մը առաջ բերաւ որ ամենքն ալ ոսկեդար մը երազեցին և ծխախոտի մշակութիւնը անհունապէս աւելցաւ։ Այս գերարտադրութիւնը ո՛չ միայն գիները կոտրեց, այլ նաեւ պատճառ եղաւ որ տարին տասակ ծխախոտներ արտադրուին, որով օսմ. ծխախոտին համբաւը վտանգուեցաւ և գործառնութիւնները կայուն վիճակ մը առին։ Գիներն ալ 50—75% էնկան, 1902ի գիներուն հետ բաղդատելով։ Այս կերպով միայն վախառուները օգտուեցան, որոնք 25—30% տոկոսով ստակ կուտան երկրագործին։ Գլխաւոր վաճառականները իրենց ամբողջ դրամագլուխը կապած ըլլալով 1902ի հունձքին, չկրցան պէտք եղած գործառնութիւնը ընել 1903ին և միայն մեծ վաճառականները օգտուեցան այս կացութենէն, մշակին ձեռքէն ոչ ման ոչ գնելով արտադրուած ծխախոտը։ Դալով 1904ի բերքին, օդերուն պատճառով 50% պակաս եղաւ 1903ի բերքէն։ Իսկէյէի փոքրատարեալ ծխախոտները, որոնք լաւագոյն են, մնասուեցան երաշտութեան երեսէն։ Տրամայի ծխախոտներն ալ մնասուեցան, բայց մասամբ։ Հետեւաբար բերքը որակով դերազանց չեղաւ 1903ի ծխախոտին հետ բաղդատելով։ Սէրէզի, Նէվրօքօբի և Ճումայի գաւառակներուն մէջ, 1904ի բերքը աւելի գոհացուցիչ է, — 50—60% լաւ և 40—50% սորին տեսակ։

Մխախոտի գլխաւոր կեդրոններուն՝ Տրամայի, Իսկէյէի, Սէրէզի մէջ մինչեւ հիմա նոր բերքին համար առաջարկուած գիները գոհացուցիչ են, բայց արտադրութեան մեծ մասը տակաւին անվաճառ կը մնայ։

Թուրքիոյ ծխախոտին ամէնէն մեծ յաճախորդն է Աւստրիա։ Յետոյ կուգան Եգիպտոս, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Հոլանտա։ Ռուսիա ներածուած ծխախոտը առաջուանին չափ կարեւոր քանակութեան մը չի հասնիր, որովհետեւ Օսմ. ծխախոտին տեղ, Կովկասի բերքը կը գործածեն։ Ռումանիա և Սերպիա ղրկուած ծխախոտն ալ աննշան քանակութիւն մը ունի։

Իսկէյէի և Տրամայի լաւագոյն տեսակ ծխախոտները կը ծխուին Եգիպտոսի, Ամերիկայի, Ռուսիոյ, Ռումանիոյ, Գերմանիոյ և Սերպիոյ։ Միջին տեսակը մեծ մասամբ կը ղրկուի Եգիպտոս, Ամերիկա, Աւստրիա, Իտալիա, Գերմանիա և մաս մը ալ Ռուսիա։ Իսկ ստորին տեսակները մեծագոյն մասամբ կը գնուին Գերմանիոյ և Աւստրիոյ կողմէ։ Սամսունի և Պաֆրայի ընտիր տեսակ ծխախոտները Աւստրիոյ, Իտալիոյ և Եգիպտոսի Բէմիներուն կողմէ կը գնուին։ Ֆրանսա իր Բէմիին համար կը գնէ ստորին ծխախոտ։ Իսկ Օսմ. Բէմիին ամէն տարի ներքին սպառման և արտաքսման համար կը գնէ 8—10 միլիոն քիլօ ծխախոտ ամէն տեսակէ և ամէն տեղէ։

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ կ'արտադրուի 12—14 միլիոն քիլօ. իսկ Ասիական Թուրքիոյ մէջ՝ 14—16 միլիոն, համագումար 26—30 միլիոն։ Սակայն երբեմն այս թիւը կը բարձրանայ։ 1902ի բերքը 33½ և 1903ինը 45 միլիոն քիլօ եղաւ։

Մխախոտ արտադրող գլխաւոր վիլայէթներն են Սելանիկ և Էտիրնէ, որոնցմէ յիշենք Իսկէյէ, Տրամա, Գավալա, Սէրէզ, Նէվրօքօբ, Ճումայա, Օրթաքէոյ, Սուլթան Եէրի։ Մանասթիր, Իսկիւպ, Եանեա, Շքոտրա ծխախոտի մեծ արտադրութիւն մը չունին։

Անատոլուի մէջ Տրապզոնի նահանգն է որ ամէնէն աւելի ծխախոտ կ'արտադրէ։ Մշակութեան գլխաւոր կեդրոններն են Սամսոն, Պաֆրա, Սինոպ եւայլն։

Իզմիրի, Ատանայի, Հալէպի, Շամի, Իզմիտի, Գրուսայի, Զաղտայի ծխախոտի արտադրութիւնը երկրորդական է։

Սամսոն և Պաֆրա կ'արտադրեն ընտիր ծխախոտ, որուն տեսակը զօրաւոր է և կը ծախսի 20—25 դրուշի։

Մխախոտ անկելը և արտադրելը շատ խնամք կը պահանջէ և բաւական սուղի կը նստի անոնց որոնք ստիպուած են զօրաւորներ բռնել, ապա թէ ոչ ամէն տեղ ծխախոտ կը մշակուէր, Թուրքիոյ հողը շատ ընդունակ ըլլալով երկրագործութեան այս ճիւղին։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ՝ ՕՍՄԱՆՑԻ ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

[Արեւելեան գորգեր և կապերներ ծախող Հայ վաճառական մը՝ Տիար Ա. Մ. Գալլարեան՝ հետեւեալ տեղեկութիւնները ղրկած է մեզ Ռոչեսթրէն.]

Արեւելեան գորգերը թէեւ տարիներ առաջ Ամերիկա բերուած են ճամբորդներու միջոցաւ, սակայն ընդհանուր ներածութիւն մը չէ եղած։ Ֆիլատէլֆիայի 1876ի ցուցահանդէսէն ի վեր է միայն որ հետզհետէ երկրին մէջ այս գորգերը մուտ գտած են, և իրենց սպառումը կ'աւելնայ միշտ։

Հետագայ ցուցակէն կ'երեւայ վերջին չորս տարիներուն այս երկրին մէջ ծախսուած ձեռագործ գորգերու քանակաւ արժէքը։ Արեւելեան գորգերէն զատ Գերլինէ և այլն ներածեալ գորգերն ալ հաշուուած են։ Սակայն մեծ մասը Արեւելեան ըլլալով, մօտաւոր գաղափար մը կարելի է ստանալ վերջին տարիներուս մէջ այս առեւտուրին զարգացման վրայ։

	քանակութիւն	տոլար
1901	681,964 հատ	2,483,263
1902	771,112 »	2,945,092
1903	888,491 »	3,472,669
1904	675,779 »	2,529,184

Այս ցուցակը քննելով պիտի տեսնենք որ վերջին 1904 տարին հանմատարար պակաս ձեռագործ գորգի ներածութիւն եղած է, ինչ որ պէտք է վերագրենք նախագահի ընտրութեան՝ քան օ և է ուրիշ բան։

Մ. Նահանդները տեղական գորգի

ԱՐԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Նայէ Տրայէ Բրեսէ»ի Մայիս 7ի խմբագրականէն

Նէպոլէոնովի նաւատորմիղը, չորս զրահաւորներէ և չորս օժանդակ յածանաւերէ բաղկացեալ, մայիս 5ին անցաւ Սինկապուրէն և նոյնանաւն ծովախուզէն մեկնելէ վերջ հիւսիսային ուղղութեամբ գնաց դէպի Հոնկքօ։

Այս նաւատորմիղը Ապրիլ 8ին Ճիպութիէն ճամբայ ելաւ և շարունակելով իր ուղեւորութիւնը մինչեւ Սինկապուր, կտրած եղաւ 3350 ծովային մղոն, օրական 120 ծովային մղոնի հաշուով, և ժամական ալ հինգ ծովային մղոնի հաշուով։ Ճիպութիէ մինչեւ Հոնկքօ 4600 ծովային մղոն է. հետեւաբար վերի հաշուով հինգ օրէն Նէպոլէոնով պիտի կրնայ հասնիլ Հոնկքօ, և մայիս 17ին կը հասնի հոն։ Անկէ անդին ալ մինչեւ Վլատիվոստոք 2000 ծովային մղոն է հեռաւորութիւնը, ա՛յն է՝ 17 օրուան ճամբայ, ա՛նպէս որ եթէ մայիսի վերջերը Նէպոլէոնով Հոնկքէյէն մեկնի, յունիսի երկրորդ կիսուն կրնայ հասնիլ իր նպատակակէտին։

Եթէ ծովակալ Բոժէսթվէնսքի հիւսիս երթալէ առաջ մոռդիր է միանալ Նէպոլէոնովի — ինչ որ չսեպուին կասկածելի կ'ենթադրուի — և մրցակցիլ ծովակալ Թոկօ մոռդիր կը թուի հիւսիսային չինական ծովուն կամ ճարոնական ծովուն մէջ միայն կռուիլ, ա՛յն առեն չէղոք Տէրութիւնք իրենց անհամբերութիւնը պէտք է դեռ սանձեն, որովհետեւ, ինչպէս արդէն ըսինք, եթէ պարագաները այսպէս երթան, ծովա՛ վրայ կարեւոր դէպքերու ապասելու չենք յունիս 6էն մինչեւ 10։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԿԱՐԾԻՔ ՄԸ

Լոնտոնէ կը հեռագրեն Նայէ Տրայէ Բրեսէի թէ այս վերջին օրերուս Անգլիոյ ծովային չրջանակներուն մէջ կարծիք մը յայտնուի թէ ծովային կացութիւն յանկարծ նպաստաւոր դարձուած է մը կ'ունէ Բոժէսթվէնսքիի համար։

Երբեք ա՛յս ասիճան չղգրգիռ եղած չէր ուշադրութիւնը կամ հետաքրքրութիւնը ռուսէ ճակատամարտ առալ։ Մանչուրիոյ ռազմավայրը գրէթէ մոռացութեան դատապարտուած է, ամէն ոք աչքերը սեւեռած է ծովուն կողմը։ Նոյն իսկ Ռուսիոյ ներքին կրօնական և եկեղեցական կացութեան մասին ստրածուած լուրերը երկրորդական են բուն խնդրոյն քով, որ է յառաջիկայ նաւամարտը։ Վերջապէս ամենափոքր կասկած մը իսկ չկայ թէ մ'ը կը գտնուի Թոկօ իր մարտանաւերուն գլխաւոր մասին հետ։ Այս անառարկելիութիւնը, որ մինչեւ հիմա ճարոնական հնարամտութիւն մը կը համարուէր, Ռուսիոյ բարեկամներուն ձեռքը զէնք մը եղած է ճարոնական նաւային ուժերուն վրայ ապահովաբար անվստահութիւն յայտնելու։ Բայց ամէն պարագայի մէջ կը յայտարարուի թէ ի՛նչ որ ալ ըլլայ, մինչեւ 10—15 օրէն երկու նաւատորմիղներուն հիւդ տեղին վրայ կամ նոյն իսկ անոնց բաւական մասին առոյգ տեղեկութիւն մը պիտի առնուի։

ՄԵԾ ԴՈՒՔՍ ՆԻՔՈԼԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ինչպէս կը տեսնուի, Զարը մասնաւոր յանձնաժողովի մը պաշտօն յանձնած էր քննել թէ Ռուսիա ի վիճակի՞ է պատերազմը շարունակելու և յաղթող ելնելու վերջապէս։ Այդ յանձնաժողովին նախագահն էր Մեծ Դուքս Նիքոլայեւիչ։ Բնճեռագրի մէջ ըսուած է թէ յանձնաժողովը իր աշխատութիւնը ուսումնասիրած է, և Մեծ-Դուքսը իր տեղեկագրին մէջ կը յայտարարէ թէ անկարելի է պատերազմը շարունակել։ Բայց միւս կողմէ կէս պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ այդ զրոյցը անհիմն է, և թէ Մեծ-Դուքսը իր տեղեկագրին մէջ կը յայտարարէ թէ ամէն միջոց և կարգադրութիւն ձեռք առնուած են Ճարոնի դէմ թշնամութիւնները շարունակելու մեծագոյն զօրութեամբ։

ԱՊԱՇՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆՏՈՒԿ

ՋԻՆՈՒՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Զօրավար Տրակօմիրով նպաստաւոր կ'ութի յայտնեց ա՛յն ծրագրին համար, որով կ'առաջարկուի ապահովագրութեան անուկ մը հաստատել այն զինուորներուն համար, որոնք նշանաւոր հանդիսանան արիական գործերով Զօրավարը կ'առաջարկէ որ Գեռուլ՝ իւնը 300 ռուպլ վճարէ դրօշի տակ կոչուած մէն մի զինուորի համար։ Ասով դրամագլուխ մը պիտի կազմուի, որ պատերազմի ժամանակ պիտի ծառայէ նպաստներ տալու այրիներուն և որբերուն։ Ամէն տարի 500,000 նորահաւաք զինուոր հաշուելով, 30 միլիոն ռուպլ պիտի գոյանայ, որ 20 տարուան մէջ տոկսովը 600 միլիոնի պիտի բարձրանայ։ Տրակօմիրով կ'ըսէ թէ ծրագիրը պէտք է անապաղ ընդունուի։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐ ԵՒ ՄԱՐՕՔՑԻՆ

Գերմանիա կայսրը, իր նախահօր ուսանդութիւններուն հաւատարիմ ըլլալով, կը սիրէ բարձրահասակ մարդիկը։ Թանձէրէն իրեն հետ առաւ հսկայ Մարօքցի մը 2.10 մէթր բարձրութեամբ, որ պիտի մտնէ կայսր. անձնապահ զօրաց գունդին երամշտախումբին մէջ։

ՄԵԾ ՍՊԱՆԴՆԵՐԸ

Տարակոյս չկայ թէ Մուքդէնի ճակատամարտը մարդկային խառնուրդներուն ամէնէն ահռելին եղաւ, եթէ նկատի առնենք միայն կռուոյն մասնակցող ահագին բազմութիւնները։ Բայց կռուողներուն թուոյն համեմատութեամբ զոհերուն թիւը նկատի առնելով, ամէնէն աւելի արիւնռուշը եղած չէ. 600,000 հոգիէն 120,000ը մնացին ճակատամարտի դաշտին վրայ, այսինքն ամբողջ թուոյն հարիւրին 21ը։

Բարիզեան թերթ մը հետեւեալ նոր վիճակագրութիւնը կը հրատակէ.—

Կոնդէսի ճակատամարտին մէջ Հռոմայեցիք 860,000 հոգի էին, որոնց 70,000ը ինկան, այսինքն ամբողջին հարիւրին 88։ Իրաւ է որ այս թիւերը քիչ մը խնդրական են, բայց տա՛ւելի սառդ թիւեր.— Թէօնվիլի մէջ 64,000 Գերմաններէն 15,000ը ինկան, այսինքն հարիւրին 25։ Գօրտիսի մէջ 122,000 Ռուսներէն ինկան 43,000, այսինքն հարիւրին 35։ Վակրամի մէջ 181,000 Ֆրանսացիներէն ինկան 30,000 այսինքն հարիւրին 26։ Վաթերլոյի մէջ 72,000 Ֆրանսացիներէն ինկան 31,000, այսինքն հարիւրին 43։ Աբերնի մէջ 90,000 Ֆրանսացիներէն 44.000ը ինկան, այսինքն հարիւրին 49։ Վերջապէս Ալպուքերքի մէջ 7800 Անգլիացիներէն ինկան 6000, այսինքն հարիւրին 70։

Բայց սա՛ առոյգ կը մնայ թէ զոհերուն թիւը աչքի առջեւ ունենալով, Մուքդէնի մարդկային զոհերուն ամէնէն ահռելին է։ Արդէն իսկ տխուր աննախընթաց պարագայ մըն է ասիկա։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԵՒ ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Իտալիոյ Պատերազմական և ծովային գործոց նախարարները երկար խօսակցութիւն մը ունեցան ելմտական նախարարին հետ, ու խորհրդակցեցան նաւային և զինուորական նոր ծախքերուն վրայ։ Իտալիա չորս նոր զրահապատ յածանաւեր պիտի չինէ, իւրաքանչիւրը 10,000 թոնոց։ Արդէն երկուքին չինութիւնը սկսած է։ Մրագրին մէջ կայ նաեւ երեք եղերապատ մարտանաւերու չինութիւնը, պիտի նորոգուին նաեւ թորփիլանաւերը։ Իտալիա մինչեւ 1906ին ծովուվրայ պիտի ունենայ 26 նոր նաւեր 25 հանգոյց մասական արագութեամբ։ Այս բոլոր չինութիւններուն համար վեց-եօթը տարուան մէջ Իտալիա 75 միլիոն ֆր. ծախք պիտի ընէ։

Իսկ պատերազմական նախարարին ծրագիրը կը տրամադրէ նորոգել դաշտային հրետանին, ամրութիւններ չինել Հռոմի չուրջ և արեւելեան ու արեւմտեան ցամաքային սահմանագլուխներուն վրայ, և աւելցնել խաղաղութեան ատեն մնայուն զօրքերուն թիւը։ Բանակին տարեկան ծախքերը 12 միլիոն ֆր.ի պիտի բարձրանան, իսկ արտասովոր ծախքերը, որոնք հիմա 16 միլիոն են, 26 միլիոնի պիտի բարձրանան։

ՎԻՔԹՈՐ ԻԻԿՈՅԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Թղթակցութիւն «Ժուռնալ»ի

ՀՌՈՄ, 5 Մայիս

Ամենամեծ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ բացումը Վիքթոր Իւկոյի արձանին, զոր Ֆրանսացիք նուիրած են բարեկամ քաղաքի մը, ի ներկայութեան Իտալիոյ Թագաւորին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն և Հռոմի բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնատարներու և զինուորականներու։

Դժգոհ մնացողները եղան միայն Վատիկան և Գերմանիա։ Վատիկան, որովհետեւ Վիքթոր Իւկո, հակառակ իր հաւատքին ընդդիմութեան, կը խռովէ կրօնական երկչոտութիւնները, մանաւանդ որ կը վախնայ այս նոր մարմարիոնին չուրջը արատասուելիք ճառերուն ակնարկութիւնէն։ Գերմանիա, որովհետեւ կէօթէի արձանին բացման առթիւ բաւական խնդիր ծագեցաւ, և Հռոմ միւնոյն ոգեւորութիւնը և խանդավառութիւնը ցոյց չտուաւ գերման բանաստեղծին արձանին բացման առթիւ։ Կէօթէի այս արձանին խնդիրը իր պատմութիւնը ունի, զոր կ'արժէ մէջ բերել։ Գերմանիա օր մը յայտարարեց թէ կ'ուզէր բարեկամ և զինակից քաղաքին նուիրել կէօթէի մեծ արձանը։ Իտալացիք չնորհակալ եղան, ծափահարեցին և չնորհաւորեցին։ Վիլհէլմ կայսրը իր ձեռքով գծեց ուրուագիծը, և իր սովորական քանդակագործին միջոցաւ պատրաստել տալով, մարմարիոնի ծիրը Հռոմ ղրկեց, ծանուցանելով թէ ինք անձամբ պիտի գայ բացումը կատարել Բինչիոյի վրայ։ Բայց Հռոմայեցիք անգամ մը արձանին նայեցան, և չատ գոհ չեղան Գերմանիայ որոշումէն։ Բինչիո նուիրական ճեմավայրն է Հռոմի, հոնկէց է որ կը տեսնուի արեւուն մարը մանելը ծիրանի մը գեղեցկութեամբ, որ ոչ ուրեք կը տեսնուի։ Բինչիո իտալական փառքերուն անբռնաբարելի ապաստանարանն է փոքրիկ կիսարձաններու համար ձեւով։

Այս վերեմ բարձրաւանդակը, որուն առջեւ կը հայելիանայ ամբողջ քաղաքը, որուն կատարը կը պսակէ Ս. Պետրոսի Մայր Եկեղեցին, քարէ գաւազանի մը ձեւով կը կանգնի արքայանիստ մայրաքաղաքին վերեւ։ Ուստի գերման դեսպանին ներում խնդրեցին, ամենայն քաղաքավարութեամբ հասկցնելով թէ մի միայն մարմարեայ իտալական փառքերը ընդունուած էին Բինչիոյի բարձրաւանդակին վրայ։

Բայց Բինչիոյի վրայ կային նաեւ երկու ֆրանսացիներու մարմարները, Նարոլէոն Պոնապարթ զօրավարը, և Վլաստիէ՝ այդ բարձրաւանդակին ճարտարապետը։ Վերջապէս կէօթէի արձանը կանգնուեցաւ Գօրկէզ արուարձանին մեծաւոր անտառակներուն մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, Ֆրանսայի և Իտալիոյ բարեկամութիւնը իր թռիլը վերսացած էր նորափառաբ թեւերու վրայ։ Ֆրանսերէնասական ընկերութիւն մը Հռոմ քաղաքին նուէր ըրած էր Վիքթոր Իւկոյի արձանը և խանդավառ հաճութիւն մը ծայր առած էր Իտալիոյ ամէն կողմերէն։ Զմտնանք ըսելու թէ կէօթէի արձանին զետեղումը անչուք կերպով կատարուած էր Մ. Լուպէի Հռոմ ճարտարդութենէն մէկ ամիս վերջ։

Իւկոյի արձանը գաճէ վիճակով արդէն պատրաստ էր Մէտիչի արուարձանին մէջ, և Մ. Լուպէ հանդիսաւոր բացում մը կատարած էր։ Հետեւաբար արդի արարողութիւնը երկրորդ ներկայացում մըն է լոկ։ Բայց ոչ է դիւրագգածութիւն չվիրաւորելու համար, հարկ եղաւ Վիքթոր Իւկոն դընել միեւնոյն ամբանոցարուարձանին մէջ որ կը հովանաւորէ կէօթէն։ Միեւնոյն պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարուեցան ֆրանսացի հակասային և գերման Տիտանին զեղեցման համար։ Այս վերջինիս նախանձը երկու մարդոց միջեւ, որոնց համբաւը բաւական մեծ է լեցնելու համար աշխարհը և կարել անցնելու համար ամէն սահմանագլուխ, ունի իրեն մէջ մանկական և սիրուն բան մը միտնգամայն։ Ֆրանսա և Գերմանիա, իրարմէ կորզելով Հռոմի արեւու ճառագայթները իրենց մարմարիոններուն համար, տպաւորութիւնը կը թողուն Իտալիոյ երկու տարածաշրջաններուն, որոնք նուէրներու հարուածներով կը մրցին անոր չուրջ, և նախանձու աչքով կը դիտեն թէ Իտալիա իր սրտին մօտիկը որտե՞ղ պիտի տայ։

Այսու հանդերձ, կէօթէ և Վիքթոր Իւկո աշխարհի ամէնէն բնական ընտիր և գեղեցիկ դրուագին մէջ կը գտնուին հիմա։ Այդ երկու ճակատները, որոնք թերեւս չափազանց լայն են մարմարի մէջ պարփակուելու համար, հիմա զետեղուած կը մնան ամէնէն ուելի բանաստեղծական պուրակին մէջ, որ կրնայ երբեք անկուած ըլլալ մեծ քաղաքի մը դրան առջեւ։

Գօրկէզ ամբանոցարուարձանը ամբողջութիւն մըն է ապարանքներու, հին աւերակներու, մշտադալար մարգագետիններու, լիճերու, թփաստաններու և պարէզներու, որոնք քարի ու կանանչի անմատ քերթուած մը կը ձեւացնեն։ Հիմը դրած է Սկիպիոն Բաֆարէլլի, ապա միացած Գօրկէզեան ընտանիքին, և որուն իր ազգականը Բոլ է։ տաւ իր բոլոր գանձը՝ այդ երգային պարէզը սեղեցնելու համար։ Դեռատի Գօրկէզը (Սկիպիոն Բաֆարէլլի) տակաւ առ տակաւ եղաւ ա՛յն մարդը, որ երկար տարի կոչուած է «Հռոմի բերկրանքը»։ Մեկենասը եղաւ Վաղանցիոյի, որ ամբանոցին ճարտարապետը եղաւ։ Տօմինիք Սալինս ծառաղիները կերտեց և ներդաշնակ անկարգութեան մը մէջ դրաւ այդ բարձրաւանդակը։ Բոլոր Գօրկէզները աւելցուցին սանդղագործութեան չքեղութիւնը, ընդարձակեցին զայն, հոն համախմբեցին գեղարուեստական եւ հնութեան գործերը։ Ամբանոցը մուտքն մը եղաւ։ 1809ին Ֆրանսա առաջ բերաւ այն թանկագին մարմարիոնները, որոնք այսօր Լուվրի փառքը կը կազմեն։ Բամիլ Գօրկէզ քաջաբար նորոգեց այդ կորուսաը և ի մի հաւաքեց արդի մուսէոնին մասերը։ Նոր հաւաքածոն ա՛նքան գեղեցիկ է որ կը ջնջէ հինին յիշատակը։

Գօրկէզեան գեղարուեստասէր ընտանիքին անկումէն վերջ, 1903 յուլիս 13ի օրէնքով, Գօրկէզ ամբանոցը, իր մուսէոնները և պարէզները դադրեցան անհատական սեփականութիւն ըլլալէ, և վճռմամբ միայն տեսանելի եղան։ Վեհագի զգացմամբ մը, Ուսպէրթօ Թագաւոր Հռոմի ժողովուրդին պարգեւեց զայն, որ այսօր առաւօտէն մինչեւ իրիկնամուտ բաց է հանրային շրջագայութեան առջեւ։ Գօրկէզ ամբանոցը այսպէս եղաւ Ուսպէրթօ Ա. Ամբանոց՝ ազգային երախտագիտութեան իրաւամբ։ Հռոմի ժողովուրդը, ռամիկը որ գեղեցիկին համար յոյժ զգայուն է, կը սիրէ այս երեսնի փակ բնակարանը, և գարնան առաջին օրերուն իսկ կը սկսի ողողել զայն։

Վիքթոր Իւկո պատուոյ տեղը բռնած է, կեսաշրջանակի մը մէջ, որուն առջեւ կայ եգիպտական գեղարուեստի շարք մը։ Կը գտնուի ա՛յն անցքին վրայ որ մեծ ծառուղիներուն լուսափայլ արահետէն կը տանի դէպի պուրակներուն մթնշաղը։ Իրիկնամուտի կարմիր բոցերը գոգդես այս մարմարիոնին վրայ կ'ինան ոգեւորելու համար զայն և արեւուն ցոլքերը կը սողսկին ծառուղիներուն ուռաղներուն վրայ վարէն լուսափայլելու համար զայն։ Խորը և երկու քովերը, կա՛ն շլմորոյ գիծերով և չրջաձեւերով ծառեր, որոնցմէ ոմանց հիւղերը կ'երկարին բազկաձեւ, ուրիշներ իրարու կը պլլուին սեւ օձերու շարժուձեւերով։ Իսկ վերէն կապոյտով հրդեհակեղ ամբեր։ Դրուագը արդարեւ արժանի է քերթողին սառուցիկ մատներով գլխուն, որուն մէջ կ'ապրի յաւիտենական խորհուրդը։

Իւկո և կէօթէ մուսէոնին հնութեանց դրացի ըլլալու հասակը ունին։ Երեկոյին, երբ գոցուին ամբանոցին վանդակափեղկերը, երբ արեւը խոնարհելով առնէ տանի պուրակներուն մէջ թափառած ամբոխը, երբ լուսինը գեղիներուն և հովանոց նոճիներուն ծակտիներէն իր ճառագայթը ղրկէ լճակին անթերի հայելիին, երկու մեծ հոգիները պիտի սիրեն իրենց մենութեան անհունութիւնը, և թերեւս պիտի զարմանան որ ի զուր ա՛նքան վէճեր եղան միեւնոյն վայրին մէջ միացնելու համար երկու անուններ, որոնք թ ի սաւիտենից անի չինուած են իրարու մերձաւոր ըլլալու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՆՏՈՆ, 8 Մայիս.— Ֆրանսայի կողմէ Ռուս նաւատորմին ցոյց արուած թոյլատուութիւնը սառակացուց Ճարոնի և Ֆրանսայի միջեւ եղած անհամաձայնութիւնը։ Անգլիա և Ճարոն սկսած են նկատի առնել Ֆրանսայի և Ճարոնի միջեւ կարեւոր անհամաձայնութեան մը հաւանականութիւնը։ Անգլիական լրագիրները կ'ըսեն թէ Անգլիա Ճարոնի հետ կնքած դաշնադրութեան բերմամբ, երբ անհրաժեշտ պէտք մը ներկայանայ, նկատողութեան պիտի առնէ Ճարոնի դիմումը և եթէ Ֆրանսա շարունակէ օգնել Ռուսիոյ, Անգլիա պարտաւոր պիտի ըլլայ օգնել Ճարոնի՝ Ֆրանսայի դէմ ձեռք առնելիք միջոցներուն առթիւ։ Թոքիոյէն առնուած հեռագրի մը նայելով, Ճարոնի արտաքին գործոց նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը ծանուցեր է թէ Բոժէսթվէնսքի հակառակ Ֆրանսայի կրկին պահանջումներուն, սակայն Ֆրանսական ջուրերը կը գտնուի, և թէ Ֆրանսա բանի զորութեան դիմելէ ետ ուրիշ միջոց չունի։ Միւս կողմէ ժողովուրդը վերջին ասիճան զայրացած է։ Լրագիրները կը պահանջեն որ կառավարութիւնը հրաժարի դիւանագիտական պղտանական բաղաքագիրներէ և ազդու միջոցներ ձեռք առնէ։ «Թայմզ» այսօրուան խմբագրականին մէջ կ'ըսէ թէ Ռուս նաւատորմին դեռ Ֆրանսական չէղոք ջուրերուն մէջ մնալը, միջազգային կացութեան խիստ ծանր հանգամանք մը ստեղծած է։ «Թայմզ» դիտել կուտայ Ֆրանսայի թէ ծանր հեռեւանքներ կրնան առաջ գալ միջազգային օրինաց բանաբարումէն։ Ռուս ժողովուրդի ներկայացութիւնը Ֆրանսական չէղոք ջուրերու մէջ, այլ ևս բացայայտ իրողութիւն մըն է։ Ճարոն այլ ևս չի կրնար ներել որ իրաց այս վիճակը շարունակուի, և Ճարոնի մամուլին գործածած լեզուն ծայրայեղ չէ։» «Թայմզ» կը վերջացնէ ըսելով թէ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաուն ազդու ծանուցագիր մը ղրկած է Ֆրանսայի ըսելով թէ Անգլիա իր գաղնակից օտարուած է իր պարտաւորութիւնները կատարելու ճարոնի հանդէպ։ Ճարոնի կառավարութիւնը չէղոքութեան մասին որոշում մը տալու համար, Բարիզի իր դեսպանին՝ Մ. Մորթոնայի հեռագրին կը սպասէ։ Լոնտոնի ճարոնական դեսպանը, ռուս նաւատորմին նկատմամբ Ֆրանսայի ընթացքին համար երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ Արտաքին գործոց նախարարին հետ։ Ճարոնի լրագիրները կ'առաջարկեն ամէն յարաբերութիւն դադրեցնել Մ. Արեւելքի Ֆրանսացի վաճառականներուն ու չղեկեաւերուն հետ և անոնց ապրանքները չգնել։

ԲԱՐԻԶ. (Պատօսական). — Հակառակ Հոնկ Քոնկէ օտար գործակալութեան մը ղրկուած հեռագրի մը ըսածներուն, Ֆրանսա ոչ միայն թերացած չէ չէղոքութեան կանոններուն մէջ, այլ քաղաքային ու զինուորական պաշտօնաներ ղրկելով չէղոքութեան կանոնները յարգել տալու համար. միշտ հսկած է անոնց գործադրութեանը վրայ։

— Ճարոնական դեսպան Մ. Մորթոն երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Տելքասէի հետ։ Դեսպանը թէեւ իր կառավարութեան կողմէ որոշ բաղաքագիր մը չներկայացուց Ռուս նաւատորմին հանդէպ Ֆրանսայի կողմէ չէղոքութեան կանոններուն բանաբարման մասին, բայց ըսաւ արտաքին գործոց նախարարին թէ Հնդկաչինէ լուր առնուեցաւ թէ ռուս նաւատորմը կը շարունակէ մնալ Ֆրանս։ Ղուրերուն մէջ և դիւրութիւններ կը տրուին անոր՝ հանգրուանելու և պարենաւորելու համար։ Մ. Տելքասէ կրկնելով իր առջի յայտարարութիւնները, ըսաւ թէ Ֆրանսա հակառակ գործած չէ չէղոքութեան, և հաստատեց Մ. Մորթոնայի որ Ֆրանսա միշտ պիտի յարգէ չէղոքութեան կանոնները և այս առթիւ խիստ հրահանգներ տրուած են Հնդկաչինու Ֆրանսական իշխանութեանց։

— Բարիզի մէջ կարեւորութիւն չեն տար ճարոնական և անգլիական թերթերուն գրածին՝ չէղոքութեան նկատմամբ, վասն զի համոզում կայ թէ Ֆրանսա չէղոքութեան կանոններուն համաձայն կը գործէ։

— Թոքիոյէ կը հեռագրուի անգլիական թերթի մը թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը իբր պատասխան ճարոնի նոր ծանուցագրին որով կը բողոքէր ռուս նաւատորմին Հոնկ Քոնկի ծովախորշին մէջ (Աննամ) մնալուն դէմ, ճարոնական կառավարութեան ծանոյց թէ, ռուս նաւատորմը պիտի հրաւիրուի մեկնիլ այն ծովախորշէն։ Կ'ըսուի թէ երբ ծովակալ Բոժէսթվէնսքի սոխպուի մեկնիլ Հոնկ Քոնկէ, պիտի երթայ Լիսօնկոյ ծովախորշը, Հայնան կղզիին հարաւ-արեւելեան կողմը (Թոնքինի ծովախորշին մէջ) և նաւային խարիսխ պիտի ընէ զայն իր տարիին համար։

ՍԱՑԿՕՆ.— Հավասի Թղթակիցը կը հեռագրէ. — Ծովակալ Նէպոլէոնովի նաւատորմին «Բօսդրօմ» հիւանդարան նաւը Սայկոն հասաւ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Նէպոլէոնովի նաւատորմիղը մօտեցած է Սայկոնի։ Ամենաբարձր նաւերը կ'ապասեն Սէն մագ հրաւանդանին բացերը, հաւանաբար ածուխ տալու համար Նէպոլէոնովի նաւատորմին։ Կ'ըսուի թէ Բոժէսթվէնսքիի նաւատորմը կը գտնուի Աննամի բացերը։ Բոժէսթվէնսքիի նաւատորմը որ Հոնկ Քոնկի ծովախորշէն գացած էր դէպի հարաւ՝ ուրիշ ծովախորշ մը, տեսնուեցաւ Ֆրանսացի ծովակալ Ժունքիէռի լրտեսը նաւերէն։ Մամակալը յայտարարեց թէ չուռով պիտի մեկնի։

ԼՈՆՏՈՆ.—«Սէնթրալ Նիւզ»ի Հոնկ Քոնկի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Նէպոլէոնովի նաւատորմիղը Սայկոնի բացէն անցաւ և չարունակեց իր ճամբան դէպ ի հիւսիս։ Թղթակիցը կը յայտնէ թէ Նէպոլէոնով հիմա մոցած ըլլալու է Բոժէսթվէնսքիի նաւատորմին, որուն իբր յառաջապահ պիտի ծառայէ։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.—Սպարապետ Լիսնէվիչ կը հեռագրէ կայսեր ամսոյս 8 թուով.—Ձեր Վեհափառութեան հրամանին համաձայն կ'ուցեցեմ մեր բանակներուն դիրքերը և աչքէ կ'անցնեմ նոր հասած զօրքերը. Այսօր նոր պատերազմ մը կատարեցի։ Զօրագունդերուն վիճակը չատ լաւ էր։ Խանդավառ ծափերով ընդունեցին Ձեր Վեհափառութեան անունը։ Հեծելազօրքերը քաջ և ազդու երեւոյթ մը ունէին։ Ձիերուն տեսքը հիանալի էր. սպաները չատ գոհ են իրենց զօրքերէն որոնք մեծ փափաք ունին կռուելու։ Կռիւ մը մօտալուտ կը թուի արդարև, վասն զի մեր հետազօտիչները լուր բերին թէ թշնամին մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ։

— Կունդուլինէ կը հեռագրուի Ռուս հեռագրական գործակալութեան թէ Բուսկոզ ատաղակախումբեր երեւցան ռուս բանակին ձախ կողին վրայ։ Կռիւ մը տեղի ունեցաւ, մինչ մեր բանակին հարաւային ճակատին վրայ ալ թշնամիներուն ոգեւորութիւն մը սկսաւ ճարոնցիներուն կողմէ, ուրկէ կը տարբերուի թէ թշնամին Բունկուզներու յարձակման սպասեց ինքն ալ յարձակում մը գործելու համար։ Ցինցիրթունի վրայ ճարոնցիներուն յարձակումը պահ մը կասեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն «Սէնթրալ Նիւզ»ի թէ կանոնցուլիէն սա հեռագիրը եկած է Մայիս 7 թուականով.— Բանակին ճակատէն հոս հասնող թղթատարները լուր բերին թէ ճարոնցիք երէկ սկսեր են զինուորական ընդհանուր գործողութեանց ռուսական ալ թեւին դէմ և թէ Սինցիթունի մէջ կարեւոր ընդհարում մը կը կատարուի։ Որպէսզի հեռագիր մը կը ծանուցանեն թէ Մարչուրիոյ ռուս Բ. զօրանակին հրամատար Զօր. Գոթիանով Արպին ժամաներ և իր սպայակոյտին սպաներուն կողմէ ընդունուեր է։ Ժողովուրդը խանդավառութեամբ ողջուներ է զայն։ Զօրավարը յայտարարեր է թէ անդրսպիրիական երկաթուղին լաւ վիճակի մէջ է ամբողջ ժամ երուն վերայ և թէ զօրահանութիւնը կատարելագոյն տեղի կ'ունենայ Սպասրիոյ մէջ։ Զօրավարը Զարին մէկ նամակը բերած է՝ սպարապետ Լինէվիչի ուղղուած։ Զօր. Գոթիանով վազը, ընդհանուր բանակատեղը պիտի ուղեւորի։

—Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ ռուս կառավարութիւնը անգլիական, գերմանական ու ամերիկեան գործարաններուն 200 միլիոն փամփուշտ յանձնարարեր է։

ԲԵԹԵՐՍԳՈՒՐԿ.— Բեթերսպուրկի հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ.— Գարեկական սահմանագլուխէն լուր կը տրուի թէ Արաբկիրի կառավարիչը Թէհրան կանչուեցաւ, վասն զի Գոլեստանվարայի մօտ սահմանագլուխի նդիրը ռուսաց անպատաս կերպով կարգադրել ուզելով, կռիւ մը տեղի ունեցեր է Ռուս և Գարսիկ զօրքերուն միջեւ, և մեռեր են 100 Գարսիկ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Հոնկ Քոնկէ կը հեռագրուի թէ Ռուսք իբր պատերազմական արդիւնաբերական ապրանք փոխադրող բանեցին անգլիական երկու առեւտրական նաւեր որ Ճարոն կ'երթային։

ԲԱՐԻԶ.— Մէջէ կը ծանուցանեն թէ 16րդ զօրաբանակին հրամատար Զօր. Շեդէսցել պաշտօնապէս լուր առած ըլլալով որ Վիլհէլմ կայսր Լուէնի պիտի այցելէ Մայիս 10ին, պատրաստութիւններ սկսաւ տեսնել։ Կայսրը ըստ սովորութեան իր ընտանիքին հետ պիտի բնակի Ի.ուվիլի դղեակը՝ մէկ շաբաթ։ Հինգ օր պիտի տեւէ 16րդ զօրաբանակը աչքէ անցնելու տարարդութիւնը, բերդերու ապատաղինութեանց և հրետանիներու քննութիւնը։ Մայիս 13ին տեղի պիտի ունենայ Կրուլոթի «Երկսաիրական օրահին բացումը։ Այս չէնքը տեսակ մը թանգարան է՝ զարդարուած Կրուլոթի տարիւնալի ճակատամարտներուն հրամայող գերման զօրավարներուն կիսարձաններով։ Բացումը տեղի պիտի ունենայ տառուն, որուն վերջ մեծ զօրահանդէս մը պիտի կատարուի Մէցի պահապան զօրաց ժամանակաւոր Թեամբ, Կրուլոթի ճակատամարտի դաշտին վրայ։ Ալզաս—Լոռէնի ֆերանսացի ժողովուրդը դեռ չերեւեր զինուորական այս ցոյցերէն։ Կ'ըսուի թէ այս հանդէսները ուշնալով Մարոքի խնդիրը առթիւ ծագած անհամաձայնութեանց վրայ, նոր ձգտում մը առաջ պիտի բերէն Ֆրանքֆուրտեան յարաբերութեանց մէջ։

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 26 Ապրիլ Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Ցերեկ Առաջին օրան	$38^1/_2$–$38^3/_4$	փարա
» Երկրորդ »	$37^1/_2$–38	»
Մախլուբ »	34–$35^1/_2$	»
Զավարլը »	31–32	»
Սերթ առաջին, օրան	$36^1/_2$–37	փր.
» միջին տեսակ	$34^1/_2$–$35^1/_2$	»

Այսօր ժամանեց 9 վագոն ցորեն Ա. նասալ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրմա Ա. պարկը	71-72	ղր.
» » Բ. »	67-69	»

ԹԵՓ

Օրան 18—$18^1/_2$ փարա։

ԳԱՐԻ

Քէօսաէնէմ 13—$13^1/_4$ ղրշ. դրիւք

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑԻ արդի հանդերձապետը Թադէոս էֆ., նոր պաշտօնի մը կոչուած ըլլալով տլլուր, յառաջիկայ Մայիս 1ին, ուրիշ մը պիտի յաջորդէ անոր։ Ս. Գաբրիէլ Հայրը երկու ընտրելիներ ներկայացուցած է Հոգաբարձութեան, անոնցմէ մէկուն կամ միւսին արուելու համար հանդերձապետութեան պաշտօնը։ Միւս կողմէ Վահ. Գրիգորիէ էֆ. Նորատունկեան եւս ընտրելի մը ներկայացուցած է և խնդրած է որ իր ընտրելւոյն յանձնուի այդ գործը։ Հոգաբարձութեան անդամները չուսուած մնացած են հիմա և չեն գիտեր թէ այս երկու կողմին օրին պէտք է կայանք տալ։ Մեր առած տեղեկութեանց նայելով, Հոգաբարձութիւնը մասնաւոր պաշտօնեայ մը առնելու պէտք չէր զգար, և պիտի բաւականանար հասատութեան մէջ արդէն գործ ունեցող օեւ է պաշտօնէի մը յանձնել այդ պաշտօնն ալ, որուն համար ամսական 400 ղրուշ կը յատկացուէր ցարդ։ ԵԹէ մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի կարգուի սակայն, լաւագոյն չէ՞ որ ընտրութիւնով մը կատարուի և նկատողութեան չառնուին օեւ է կողմնակցութիւն, որ իր նախընթացը չառ ունի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ։

Դիմելի էր որ Զատկի հինգերորդ օրը, Գաբրիէլեանի մէջ տեղի ունեցած պաշտօնական ընդունելութեան ներկայ չէին գտնուած մայրաքաղաքիս մէկ քանի թաղերուն ազգ. վարժարաններուն աշակերտները, ինչպէս Գալաթի, Գարթալի, Գնալը կղզի, Օրթագիւղի և Գասրգիւղի, որոնց վերջին երկուքը յայտնի է արդէն թէ, սովորութիւն չունին նմանօրինակ հանդէսներու աշակերտ ղրկել։ Տեղեկութիւն կը տրուի մեզ թէ այս պաշտօնական ընդունելութենէն զերծ չմնալու համար, կարգ մը վարժապետներ ճամբու ծախք պահանջած են իրենց աշակերտներէն, և այս վերջիններուն մերժումին վրայ է որ անկարելի եղած է զանոնք Գաբրիէլեան բերել։ Միւս կողմէ, նոյն օրը Գաբրիէլեան փութացող Տնօրէններ իրենց պաշտօնավարած թաղին մնուկէն առած են իրենց ճամբու ծախքը 50էն մինչև 100 ղրուշ, քանի որ ոմանք կառքով, ոմանք շոգեկառքով և ոմանք շոգենաւով ստիպուած էին գալ։

ՎԱՀԸ Հինգշաբթի, Գալաթա Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ կանոնց յատուկ Ս. Գաբրիէլ պիտի մատուցանէ Թաղին քարոզիչ Տ. Վահան Մ. Վրդ. Գարեղակցի։

ԿՐՕՆ. ՄՈՂՈՎԸ երեկ գումարուեցաւ Գաբրիէլեանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Գաբրիէլ Հօր. ներկայ էին Տ. Գրիգորիս արքեպս., Փոխանորդ Սրբազանը և Սէթեան ու Սանասարեան Աւագ քահանաները։ Ժողովը զբաղեցաւ ամուսնական և այլ խնդիրներով։

ԱԹԷՆԻի նորաշէն եկեղեցիին համար Վէմ քար մը խնդրուած է Գաբրիէլեանէն, որ զրկեց զայն։ Հելլէն կառավարութիւնը այդ եկեղեցիին չինութեան համար դեռն մը նուիրած է։

ԽԱՍԳԻՒՂի Թաղ. Խորհուրդը նըկատելով որ Խորհրդոյ երկու անդամները հրաժարած են, անոնց տեղ Տօքթ. Բէմհաճեան և Միհրան Ճիզմէճեան էֆէնտիները անդամ կարգած և տեղեկագրած է Գաբրիէլեան։ Ս. Գաբրիէլ Հայրը հաստատեց։ Երէկ Խասգիւղի քարոզիչ Տ. Տիրայր Վրդ. և Խորհրդոյ առենադպիր Գառնիկ էֆ. Հայկեան Ս. Գաբրիէլ Հայրը Խասգիւղ հրաւիրեցին Ս. Գաբրագ մատուցանելու տեղւոյն եկեղեցիին մէջ։ Ն. Սրբազնութիւնը ընդունեց։

Տ. ԿՈՐԻՒՆ Վրդ. Եսայեան Բալուէն հեռագիր մը քաշելով Գաբրիէլեան ծանուցած է թէ այսօր, Ապրիլ 26, Ակն կը մեկնի։

ՆՊԱՍՏԻՊ Ծանձնաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Գաբրիէլ Հօր և զբաղեցաւ կարգ մը նպաստի խնդիրներով։

ԳԱՍՊԻՒԱՐՔԱՐԱՆԻ Ցարաբերական դիւանի պէս կարապետ էֆ. Խաչատուրեան իր հիւանդութենէն ապաքինած լալով երէկուընէ սկսաւ Գաբրիէլեան յաճախել։

ԿԱՆՏՐՄԱՑԻ Աղքատախնամ մարմինը չորս տարիներէ ի վեր հաստատուած է և կը շարունակէ իր աշխատութիւնները։ Անցեալ տարուան չորքանէն 30 ոսկի չափ աւելցուցած ըլլալով անոր վրայ բարձած է նաեւ 25 ոսկի գումար մը և եկեղեցիին դէմը գտնուող տրաքարանը գնած է։ Այս անգամ Աղքատախնամը նոր դիւան կազմած է հետեւեալ կերպով. Տեարք՝ Ցովհ. անենց Նիկողոսեան (ատենապետ), Ցարութիւն Մանուկեան (ատենադպիր), Գէորգ Ֆէսճեան (գանձապետ) և Յակոբ Տ. Յակոբեան (գործակատար)։ Այս ընտրութիւնը Առաջնորդարանին կողմէ հաստատուած է։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Խաչ վարժարանին 110 աղքատիկ ուսանողաց զգեստաւորման նպատակով բարեսէր նուիրատուներու վերջին ցուցակը.— Տեարք՝ Գրիգոր Էրմէնեան 40, Աբրահամ Զաքարեան, Վարդան Փիրանեան, Նշան Ղուկասեան, Երուանդ Պէհեաղեան 30ական, Գօղոս Զէօվլէքճեան, Յովհաննէս Կամաքուեան, Գէորգ Պէրպէրեան, Միհրան Գասթիկեան, Գրիգոր Աճէմեան, Աբիկ Մուպահճեան, Կարապետ Մերճանճեան, Սմբատ Ինճէ Յակոբեան, Յ. Գ., Երուանդ Մալխասեան, Մկրտիչ Զամիչեան, Գառնիկ Ունճեան, Մնիկ Գասասխանճեան, Սարգիս Օհանեան, Յակոբ Նշանեան, Յովհաննէս Զագբճեան, Օգէն Սատմպոլեան, Զարուհի Էքմէկճեան, Հէրակլէս Տէլիրմէնճեան, Մկրտիչ Համբարձումեան, Կարապետ Բուլսումեան, Միքայէլ Զատէեան 10ական։ Ոսկիհան աղա, Աւետիս Կարապետեան, Հայրապետ Սաֆրիէլ, Գօղոս Գալֆեան, Ճանիկ Փալատեան 5ական ղրուշ։

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ.— Գալֆեան որբանոցի մայրը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Ս. Զատկի առթիւ եղած հետեւեալ նուէրներուն առթիւ։ Ազգ. Հիւանդանոցի Խնամակալներէն Տիկ. Զարեհ Տիլպէր 3 օսմ. ոսկի, Վահ. Սեպուհ պէյ Մազասա 2 ոսկի, Զէնոբ պէյ Մէրճաէքճեան 2 ոսկի, Նշան էֆ. Գազազեան 2 մէճիա, Բարեսէր Ոմն 2 ոսկի, Որբանոցի վերաշինութեան ճարտարապետ Սարգիս էֆ. Համամճեան 1 ոսկի, հանգուցեալ կարապետ էֆ. Համամճեանի մահուան առթիւ։ Տիկին Նունիկ Գէրպէրեան իր հանգուցեալ եղբօր հիւլպէսէր էֆ.ի յիշատակին համար կէս ոսկի։ Տիկին Բերուզ Տիրնեան նոյն նպատակաւ 1 մէճիա։ Հաւրաբռնում էֆ. Յակոբեան իր զաւկին ապաքինման համար կէս օսմ. ոսկի։ Շերբէթի Խայրէէ գանձապետ Յովսէփ էֆ. 40 ղ.։ Տիկին Էլիզա Խորասանեան 1 ղարդարան գլխարկ սանուհեաց օժիտի համար։ Մկրտիչ էֆ. Թօքաթլեան 80 հատ չէօրեկ, Բարթող էֆ. Թէլեան սանուհեաց առատ շաքար։ Օր. Նայեմի և եղբայրը Գ. Վրդանէս Ց. Գոփամճեան 5 քաշ ապուխտ։ Ստեփան էֆ. Թէլեան 200 օխա թեփ։ Տիկին Մաքրուհի Իրքանոսեան Եշ. օր որբուհիներէն 12 հոգի որ Մայր եկեղեցին գացած էին, ուստի հրաւիրելով տեղն մը ուտաք։

ԳՈՒՄԳԱԲՈՒԻ Զօրս միացեալ Թաղերու Աղքատախնամին Տնօրէն Խորհուրդը կուգայ հարիւրաւոր առապղհիւանդներու երախտագիտութիւնը մատուցանել հետեւեալ բարեսէր ազգայնոց, որոնք իրենց կամաւոր նուէրներովը մխիթարած են հէգ տառապեալները.— Կազանդի իրիկունը չրջակայ Թաղերէ 3941 1/4, Ամեն. Սրբազան Գաբրիէլ Հայր 110, Տիկ. Աննիկ Մ. Սմբատեան իր ողբացեալ ամուսնոյն կատարուած հոգեհանդիսաեան առթիւ 324, Տիկ. Մաքրուհի Իրքանոսեան Ս. Գասակի մը առթիւ 108, Տիկ. Հնազանդ Գ. Յակոբեան իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Գաղատար էֆ.ի մահուան տարեդարձին առթիւ 108, Տէր և Տիկին Կարապետ Բալուճճեան հանգ. Մանուկ էֆ. Սմբատեանի հոգեհանդիսաեան առթիւ 60, Ամեն. Սրբազան Գաբրիէլ Հայր Ս. Զատկի առթիւ 216, Տիկ. Աննիկ Մ. Սմբատեան Ս. Զատկի առթիւ 216, Տէր և Տիկին Կարապետ Մանկեան Տիկ. Բարբոն Գոփամճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ 216, Գրիգոր Խան Շամանճեան Զատկի առթիւ 108, Յակոբ էֆ. Աճառեան 60, Կարապետ էֆ. Բալպուճճեան իր ամուսնութեան առթիւ 27, Հայրապետ էֆ. Շալլեան իր մօր մահուան առթիւ 20, Գիմէն էֆ. Զարդարեան 20, Միհրդատ էֆ. Համբարձումեան 20, Վահրամ էֆ. Կարմրուկեան 20, Հայկ Սէպէֆճեան 10 ղրուշ։ Գումար 5324 1/4 ղրուշ։

Իրեղէն նուիրատուութիւնք. Հանգ. Բալպուճճի Ազարիկ աղայի դուստր՝ Տիկ. Վասիլուհի Ռ. Յակոբեան իր համոյն ննջեցեալոց հոգւոյն համար, մէկ ոչխար։ Երեւում էֆ. Փափազեան 10 հաւ։ Հացագործ Թորոս աղա Զօպանեան 50 օխա հաց։ Սիմոն էֆ. Գազանճեան Խորհրդարանի գրասենեակին գեղեցիկ ծածկոց մը։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ Ս. Ներսէսեան վարժարանին աղքատիկ սանուց զգեստաւորութեան համար հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են. Վահ. Աբիկ և Մաթաւս էֆ. Ուճճեան 200, Տեարք Արշակ և Միհրան Գարակէօզեան 108, Արտաշէս Հիւրմիւզեան 20, Բարթող Թէլեան՝ 40, Գառնիկ Առաւուծատուրեան 20, Գրիգոր Յ. Յակոբեան 54, Գրիգոր Էրմէնեան 20, Գ. Հիսարլեան 20, Զարմայր Ճշմարտասեան 40, Թերզիպաշեան և Տէր Գօղոսեան 40, Լեւոն Սէմէրճեան և Տուտեան 20, Կարապետ Մրնաթքեան Հեթում Պէրպէրեան 40, Մ. Էլիկիւզէլեան 20, Ներսէս Օհանեան 20, Գեորգ Գալֆճեան 20, Ռեթէոս Թադէոսեան 10, Սարգիս Տանձիկեան 40, Սիմոն Գայսերլեան 47.50, Վռամշապուհ Մանուկեան 20, Վիճենական Մխիթարեան Վարժարանի անունէ Բանկալթի 112, Գառնիկ Սեպուհեան 60 և զանազաններէ 240 ղրուշ։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Հանգուցեալ Սերովբէ էֆ. Գեորգեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Հիւանդանոցին. Այրէ Տիկին Մալվինէ Ս. Գեորգեան և զաւակունք, Նշան էֆ. Գարագաշ 216ական, Արամ էֆ. Գեորգեան, Այրէ Տիկին Էֆթիկ Յ. Գարագաշ, Օր. Ազնիւ Յ. Գարագաշ, Տէր և Տիկին Գ. Գէզազ 108ական։

ԱԶԳ. — Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Խնամակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ամեն. Ս. Գաբրիէլ Հայրը հանդերձեալ է Ս. Գաբրագ մատուցանել յառաջիկայ հինգշաբթի (28 ապրիլ 1905) և իր հոգեւոր և պերճախօս քարոզութեամբն հոգեւորապէս մխիթարել բարեպաշտ ուխտաւորները։

Ղալաթիա, 23 ապրիլ 1905

Մանօթ.— Սկսեալ օրութիւն ժամերգութեանց ի ժամ 1, Ս. Գաբրագի՝ 2 ու կէս։

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Արմաշ, Նշանենց բնակարանին մէջ տեղի ունեցած է Նշանախօսութիւնը Սիրուն էֆ. Վարդենեանի Օր. Հեղինէ Նշանեանի հետ, երկու կողմերու ազգականներու ու բարեկամներու ներկայութեանը։ Վարդենեան էֆ համակրելի երիտասարդ մը, ուսիարական շրջանաւարտներէն է Արմաշու Դպրեվանքին և այժմ կ'զբաղի մանիֆաթուրայի գործերով։ Իսկ Օր. Նշանեան հնարամիտ և բարեկիրթ աղջիկ մըն է որ իր ազնիւ ծերքերով կը խոստանայ տիպար տանտիկին մը ըլլալ։ Մեր շնորհաւորութիւնները երկու խօսցեալներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ներկայիս կուգամ շնորհակալութիւն յայտնել Տօքթ. Սիմոն էֆ. Ռաֆայէլեանի որ իր հանրածանօթ ճարտարութեամբ և ազնուութեամբ երկու սրտահատոր զաւակներս կեղծամկի վերանգաւոր հիւանդութենէն ազատեց, հինգ վեց օրուան դարմանումէ մը եաք։

ԻՍՔԷՆՏԷՐ ՖԻՐԻՐԻ
Խմբագիր «Իգամ» լրագրոյ

ԹԱՏՐՈՆ

Բըթի-Շանի ամառնային Թատրոնը, որ հիմնովին կը վերաշինուի ամիսթատրոնի ձեւով, մէկ ամիսէն պիտի սկսի ներկայացմանց։ Ֆրանսական Օպերէթի խումբ մը պիտի կատարէ բացումը Յունիս 10ին։ Այս խումբը ուսանկարդ կազմակերպութիւն մը պիտի ունենայ, գեհացնելու համար Բերացիներու թատերական ճաշակը, որ չատոնց չէր վայելած զուարթ օպերէթները։ Բըթի-Շանի պարտէզին և թատրոնին նոր Տնօրէնը Մ. Սթաւրօ Բեռատուրը, իր ծանօթ գործունէութեամբ ամէն ջանք չէ խնայած, իր թատրոնը և թատերախումբը սիրելի ընելու համար հասարակութեան։ Այժմէն կը հաւատուի թէ Բերա հաճելի զբօսավայրը պիտի ըլլայ, իր Ֆրանսական Օպերէթի խումբովը որ պիտի ներկայացնէ Բարիզեան ամէնէն հռչակաւոր Օպէրէթները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Քաղաքիս Էսկի Գանատա շուկայի մէջ Ապրիլ 18ի գիշերը պատահած հրդեհէն խանութս այրած ըլլալով, անմիջապէս Գալաթա ապահովագրական ընկերութեան կողմէ ունեցած վնասս քանակութիւնը հիշուելով փութով ուղեցած վնասս ստացած ըլլալուս համար իմ խորին շնորհակալիքս կը յայտնեմ նոյն ընկերութեան և քաղաքիս ունեցած գործակալ Յ. Թօփալեանեանի որ ամէն ջանք ի գործ դրաւ վնասս անմիջական կարգադրութեանը համար։

ՕՆՆԻԿ ՊԱԶՊԱԶԵԱՆ
Աեաբազար, 25 Ապրիլ 1905

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ԴԵՐ. Տ. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ. (Երուսաղէմ).— Մեր խընդակցութիւնները ձեր ապաքինումին առթիւ։ Ձեր բաժնեգինը ժամանակին ստացած ենք ժանապարհով։

Ս. Լ.Ֆ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ (Պուքրէշ),— Գարեգին էֆ. Փիւսկիւլեանէն ստացանք ձեր բաժնեգինը, 25 ֆր.։

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՇԱՔ

Մալիյէ նեզարէթ ճէլիլէօի միւսթէշար մաւավինի սահաթէթու Արմենակ էֆէնտի հազրէթլէրինէ թէրֆիէն բիւթպէի Ուլա սընքը էվէլի թէվֆէկ պուրուլմուշ ապր։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱՐԻՖ ՀԻՔՄԷԹ ՓԱՇԱ.— Վեհ. Սուլթանին փեսայ Արիֆ Հիքմէթ պէյի վէզիրութեան ատիճան չնորհուելու։ Հիքմէթ փաշա Կայս. Գալատա երթալով երախտագիտութիւն մատոյց և արժանացաւ Կայս. մեծարանքներու։

ԱՐՇԻՊԵՂԱԳՈՍԻ Կղզիներու նահանգին կուսակալ Ապէտին փաշա առողջական պատճառներով 3 ամսուան արձակուրդով Գոլիս ժամանեց և ուղղակի Կայս. Գալատա գնաց։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դեսպան Էմբերիալի մարքիզը այսօր Իտալիա կը մեկնի արձակուրդով։ Վեհ. Սուլթանը Իֆթիխարի Ականակու պատուանշան չնորհեց Ն. Վեհութեան, որ կայս. Գալատա երթալով իր չնորհակալութիւնը մատոյց։ Դեսպանը հրաժեշտի այցելութիւն տուաւ Բ. Դուռ։ Ա. Թարգման Մ. Քանֆիա պիտի ընկերանայ Էմբերիալի մարքիզին։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Իտալական կառավարութիւնը Իտալական Թագ պատուանշանին Բ. կարգը նուիրեց Հաւոյի օսմ. դեսպանատան Ա. քարտուղար Յովհաննէս պէյի և զինուորական կցորդ Ֆայիզ պէյի։

ՕՍՄ. ՊԱՆՖԱՑԻ ԸՆԴՀ. Տնօրէն Մ. Տէֆէս առջի օր Բարիզ մեկնեցաւ և երկու շաբաթէն պիտի դառնայ Գալիս։

ՄԱՔՍԱՏՈՒՆՆԵՐԸ.— Մաքսային Վարչութիւնը չրջաբերական մը ղրկեց բոլոր նահանգային մաքսատունները, հրամայելով անմիջապէս պաշտօնանկ ընել այն պաշտօնեաները որոնք իրենց պաշտօնին մէջ զեղծում գործած են։ Այս կերպով պաշտօնանկ եղած պաշտօնեաները այլ եւս չպիտի գործածուին այլուր։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ կուսակալ Նազիմ փաշայի Վէզիրութեան ատիճանին կայս. Մէնչուրը Էրզրում առնելու համար ճամբայ ելաւ։ Կայս. Թիկնապահ գնդապետ Ապուբիրահիմ պէյ։

ԳԵՐՄԱՆ դեսպան Գ. Մարշալ և Տիկինը զբօսական պատոյով Իզմիր մեկնեցան Լորէյ պահականաւով։

ՄՐ. ՄԱՐԿԱՆ.— Վեհ. Սուլթանը Ա. Օսմանիէ պատուանշան և Յոխճապակիի արքունի գործարանին արտադրութիւններէն մեծայէզ զարդանոթ մը չնորհեց Ամերիկացի միլիոնատէր Մր. Բիրբանգ Մորկան։

44,000 ոսկեի առեւտուր մը.— Անցած օր 44,000 ոսկիի միահամուռ առեւտուր մը տեղի ունեցաւ մայրաքաղաքիս հրապարակին վրայ, ինչ որ կը կարծենք թէ հազուադէպ պարագայ մըն է։ Ամերիկացի միլիոնատէր Մր. Բիրբանգ Մորկան իր մայրաքաղաքս գտնուած պահուն Յովհաննէս և Մարթէն Յակոբեան էֆ.ներու Միւզէ Օրիանթալ վաճառատունը այցելելով, մէկիկ մէկիկ աչքէ անցուցած է ցուցադրուած բոլոր թանկագին նիւթերը, գորգերը ու տեղական ձեռարուեստները։ Միլիոնատէրը հիասքանչ մնալով վաճառքներուն չքեղութեան և հազուադէպ հանգամանքին վրայ, բաւական բուն իմաստով իրականացուցել պերճութեամբ մը գնած է 44,000 ոսկիի ապրանք, այլ և այլ տեսակներէ, որոնցմով պիտի զարդարէ իր Թանգարանը։ Ուրախալի է որ մայրաքաղաքիս մէջ կը գտնուի այսչափ ճոխ ու կարեւոր վաճառատուն մը որ պատիւ կը բերէ օսմ. վաճառականութեան։ Շնորհաւորելի է նաեւ այս հնութեանց նշանաւոր վաճառականն անօրէն Մ. Բարսօ որ այնչափ ձեռնհասութեամբ կրցած է նախանձելի վիճակի մը մէջ դնել վաճառատունը, յատկացած միլիոնատէրերու իսկ հիացումը գրաւելու ատիճան ճաշակով։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄԱՔՍԱԽՈՑՍՆԵՐԸ.— Կառավարութիւնը որոշեց կարելի եղածին չափ սահմանափակել ծխախոտի մաքսանենգութիւնը։ Նախ գաւառային իշխանութիւնք պիտի հրաւիրեն մաքսախոյսները ձգել իրենց այս յոռի ընթացքը- հակառակ պարագային բուռն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին անոնց դէմ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՍԻԱՁԱԿՆԵՐԸ.— Մանսթերի պաշտօնթերթը կը գրէ թէ անցած Կիրակի օր Ֆլորինայի Պալքամէն գիւղին մէջ, ընդհարումի մը տեղի 5 աւազակներ սպանուեցան, 6 վիրաւորուեցան և 24 հոգի ալ ողջ ձերբակալուեցան։

ՊԱՂՏԱՏԻ կեդր. զինուորական հիւանդանոցին դեղագործ դեր-Հաճատրապետ Անիկաս էֆ. Յակոբեան, երբեկ իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ Լոյսի չոգենաւով։

«ԱԼԻԱՆՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻԹ»Ը.— Սելանիկի թերթերը կը գրեն թէ 20 տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Տիեզերական Ալիանս Իսրայէլիթ կեդր. վարչութիւնը քանիէ մը զրկած է Սելանիկ։ Սելանիկի մէջ ուր 75,000 Հրեայ կայ, Ալիանսը 5 վարժարան միայն ունի ուր կը յաճախեն 1980 աշակերտ, 97,880 ֆր. ծախքով, որուն մէկ քառորդը միայն կը հոգայ Ալիանսը։ Գալոյ մէջ 65,000 հրեաներու բնակչութեան վրայ Ալիանսը ունի 11 դպրոց, 3199 աշակերտով և 157,054 ֆր. ծախքով, որուն կէսը կը հոգայ Ալիանսը։

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ.—Աֆխարհի ամենեն հին սիրատոմսը.—Վերջերս գտնուեցաւ աշխարհի ամէնէն հին սիրային նամակը ցարդ գտնուածներուն մէջ։ Ասիկա Քրիստոսէ առաջ 2300 տարիի հնութիւն մը ունի և հին Բաբելացի մը ղրկած է իր սիրականին որ կը բնակէր Սիբբարա քաղաքին մէջ (Սիբբարա կը նոյնացնեն հնագէտները Ս. Գիրքի Սեփարվարիի հետ)։ Սիբահարը կլիմիլ Մարուք անուն մէկն է և իր սիրուհին կը կոչէ Քասպուլա, ուրիշ անուանով «Մարք գառնուկ», որովհետեւ քրիստոնէական Թուականէն 2000 տարիներ առաջ սիրահարները սիրուն սովորութիւնը ունէին կենդանանուններէն անուններ յատկացնել։ ԵԹէ երեւան հանուած հնագոյնորէն դատենք Բաբելացիք նուազ բանաստեղծական են և իրենց կիրքը նուազ բարբարեալ։ Բայց, գուցէ յիշեալ Մարուքը չառ բուն կերպով սիրահարած չէր, կամ չէ կրցած իր զգացումները լաւ բացատրել։ Ինչ որ ալ ըլլայ, տեսայդ նամակին պատէնը.— «Իրիս Թէ Մարուքի արեւը քեզի յաւիտենական կեանք տար։ Կը փափաքիմ գիտնալ թէ ողջ առողջ ես։ Օհ, տեղեկատու մը ղրկէ ինծի տաոր համար։ Ես Բաբելոն կը գտնուիմ, քենէ հեռու։ Այս պատճառով, չառ վրդոված եմ։ Լուր մը ղրկէ ինծի ըսելու թէ երբ պիտի գաս, որպէս զի ուրախանամ։ Մարչէվոյի տաճն եկուր։ Իրիս թէ երկար տաճն տպրէիր իմ սիրոյս համար»։ Անշուշտ նոր բան մը չկայ անոր մէջ, քանի որ հիմակուան ամէնէն յետին դպրոցականը կրնայ աւելի պերճ լեզուով մը գրել։ Բայց ժամանակը նկատի առնելու է։ Այդ տառերը նամակագրութիւնը նոր ծնունդ կ'առնէր և գործածուած գրերու դրութիւնը արգելք կ'ելլար գրականութեան առաջադիմութեան։ Կլիմիլ Մարուք իր նամակները կը գրէր կաւի տպիներու վրայ, զորս կա՛մ թիւ կը պատրաստէր և կամ բրգի մը կը յանձնէր, զայն ղրկելէ առաջ գեղանին Բասպուլայի։ Կ'երեւակայուի թէ որքան դժուար էր այդ ժամանակները քանի մը տող իսկ գրել, քանի որ թուղթ չկար, մելան չկար, այլ ուղիներու վրայ փորագրութեան կը սրուէր։ Սակայն այդ տառերը երջանիկ ժամանակներնուուելու են այն մարդոց համար, որոնք գրել չէին սիրեր և այն տառն չառ իրաւամբ կրնային առարկել թէ... բրուա չկար։

ՊԱԼԵԼ-ԲԱՐԱ-ԱՅՏՐՆԻ հանքեռուն մասին քննութիւն կատարելու համար հոն գացած յանձնաժողովը վերադարձաւ։

ԵՐԻՑԱՍԱՐԴ մը որ լաւ ատարակալութիւն և թատրանութիւն գիտէ, ինչպէս նաեւ Ֆրանս. և Թուրք., կը փափաքի գտնացուցիչ պայմաններով ուեւ է վաճառատան մը մէջ պաշտօն ստանալու։

Դիմել «Մանզումէ»ի խմբագրատունը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԱՆԿ.—Առեւտրական Բ. Դատարանը անանկ հաչակեց Գալաթիա, Մոմ. հանէ Ճատաէսի, հոսեզինաց գործարանատէր Ալէքսի Բէքմէզը։

ՍԳԱՍՈՒԻԻ ՄԸ ԱՐԿԱՆՆԵՐԸ.— Գալիս, ձերան փաշա բնակող Տիվանիէի նախորդ գայմագամ Սիւլէյման էֆ.ի տան մէջ, սպասուելի 15 տարու Էլէնի լպիրշ յարձակումի մը առարկայ եղաւ առջի գիշեր։ Աղջիկը երբ իր սենեակը պառկած էր, յանկարծ արթնցաւ տարօրինակ ազմուկէ մը։ Ցանկարծ մարդ մը, որուն ո՛վ ըլլալը չէր տեսներ մութին մէջ, մօտեցաւ դանդաղաքայլ իր անկողինին և բռնելով գինքը փորձեց բռնաբարել իր պատիւը։ Հէգ հելլենուհին անակնկալի եկած այս անխորժ հիւրին, ընդդիմացաւ և սկսաւ պոռալ։ Մարդը վախնալով որ աղաղակները և ազմուկը լսելով օգնութեան կը հասնին, քաշեց դաշոյնը և սկսաւ հարուածել հէգ զոհը և յետոյ փախաւ։ Տուներնները գործը իմացուցին ոստիկանութեան, որ Էլէնին փոխադրել տուաւ հիւանդանոց։ Այժմ կը փնտռուի չարագործը, որ կը կարծուի թէ պարէզին փայտորմը կտրած և այնպէս մտած էր ուստը, իր զգացումները ի գործ դնելու համար։

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Առջի իրիկուն 50նց մարդ մը յանկարծ անչունչ ինկաւ Թիրինկ վաճառատան առջեւ։ Ոստիկանութիւնը բժշկի փութացուց որ հաստատեց թէ սրտի կաթուած ունեցած է։ Հանգուցեալը Ցոյն գերեզմանն էր, Ա. Սթէֆանոյէն։

ՍՊԱՆՆԻՉՆԵՐ.— Իշմիրէն կը գրեն թէ Վուքլա փողոցին մէջ անցածները սպանուած գտնուեցաւ Խարալամպոս Գաքբէի անուն անձը, որուն կանակին վրայ դաշոյնի երեք հարուածներ տրուած էին։ Սպաննիչները անծանօթ են և կը փնտռուին։ Զարը որ 37 տարու ատաղձագործ մըն էր, թէեւ առաջին հարուածէն չէ մեռած և իր մանչուկներէն մոտաւոր մարդիկ փութացած են, բայց առանց ո և է խօսակցութեան փչած է իր վերջին շունչը հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

9 Մայիս 1905

Ֆրանս. 3%	(3% Français)	99 —
Բէյի	(Tab. Turcs)	385 —
Օսմ. Միացեալ	(R. Nv. Unif.)	88 52
Երկաթուղի	(Lots Turcs)	134 —
Պանք Օթթ.	(Banque Ott.)	605 —
Թրանվայ	(Transvaal)	95 —

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկ գիշեր ուշ ատեն Հեռագրական Գործակալութենէն կոչմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 9 Մայիս.— Հնդկաչինա կառավարիչ Մ. Գօ Ֆրանսայի տրամաքին գործոց նախարարութենէն կը հեռագրէ թէ Ֆրանսական իշխանութիւնց հրաւէրին վրայ, ծովակալ Բօժէթվէնսքիի նաւատորմիղը Հանկոյէ մեկնեցաւ։

— Զեռնոտ անձերու ընդհանուր կարծիքին նայելով, ծովակալ Ռոժէստվէնսքիի և ծովակալ Թոյօք մեղի տեղի ունենալիք առաջիկայ տարվարաբ, խիստ մեծ տեսնէն վճռական ձեւ մը պիտի առնէ։

— Կը հաւատուի հոս թէ ճարտարվերջնագիր մը ղրկած է Ֆրանսայի։ Բայց ճարտարի այս ստանալիքը երբեք չգրաւեցներ միտքերը, քանի որ անլուրջ հիման մը վրայ հաստատուած չէ։ Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ ճարտարն Ֆրանսայի հետ կռիւ կը փնտռէ։

— Մանչուրիական Ռուս բանակին ստորագրեալ Զոր. Լինեվիչ կը հեռագրէ իր կառավարութեան թէ ճարտարները զրաց Ռուսկուզներու հրաստատումներով, որոնց կը հրամայեն ճարտարի ապաներ, մեծաթիւ ընդհանուր և ուժգին յարձակում մը պիտի ընեն։ Ընդհանուր ապայակոյսին մէջ մեծ վստահութիւն կայ զոր. Լինեվիչի և իր ուժի մասին։

— Գօանեցի հիւսիս արեւմտեան կողմը ճարտարական զրահաւորներ նշմարուած են, ինչպէս նաեւ տեղեկացնեն նոյն տեղէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՕՏԱԿԱՐԱՆԸ

Ապրիլ 26,9 Մայիս 1905

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	95.27
Ամէնէն բարձր գինը	95.34
» վար գինը	95.26 1/4

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	132.—
Երէկուան բարձր գինը	132.87 1/2
» վար »	131.87 1/2
Բրէսթ Լիտովսկ էմբրիէն Ա	311.—
» » » Բ	168.50
Բարտ	3.
Պանք Նաս. Կրէս.	432 50
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	7.20
Բրէյթի պարտաթուղթ Ֆրանք	386.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Բ.	13.50
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	3 95

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փ.
Մէճիտիէ արծաթ	108.01
Անգլիական ոսկի	109 35
Ֆրանսական ոսկի	87.14
Բրիմից	51.04
Մէթալիք	103.19
Բօլ	90.10
Բուպլի Բղթադրամ	8.65
Լէնտան 3 ոսկս	110 20
Բարիզ »	22.76 1/2

թան։ Անցեալ Հոկտ.ի և Նոյեմբ.ի գործերը ա՛նքան գոհացուցիչ էին որ ամէն օր՝ Նոյեմբերի վերջերը, մեծամեծ ապպարանք ասած էր մանիֆաթուրայի ձմրան սեսակներու վրայ։ Միեւնոյն պատճառաւ էր որ Պոլսոյ մէջ կը շարունակուէին գործերը Դեկտեմբերի մէջ ալ։

Բայց հակառակ ամէն ակնկալութեան, գործերու յաջող ընթացքը չշարունակուեցաւ, ուստի ցուրտ օրերու վերաբերեալ ամէն կարգի ապրանքները ցարդ կը մնան անվաճառ։ Այս պատճառաւ գաւառացի ապառիկ գործողներ անհետեւանկ ապգնապի մասնուեցան։ Պատրաստի ապրանց գներու տարօրինակ զեղչումն ալ ապառամանի և գանձման վրայ մեծ տարբերութիւն մը չբերաւ։ Այս պարագան իր հակազդեցութիւնը ունեցաւ նաեւ կ. Պոլսոյ առեւտրական հրապարակին վրայ։

Առեւտրական կերպով անյաջող քանի մը ամիսներ բոլորեցինք այսպէս և գարնան միջինքը կը մանենք և հաղիւ գաւառներէն կ'սկսին մանր մունր ապպարանքներ գալ, եղանակի տեսակները կատարեալ ունենալու համար։

Ձմեռը գաւառաց մէջ այնքան խիստ և երկար էր որ չատ տեղեր երթեւեկութիւնները դադրած էին։ Այժմ ձիւնհալը սկսած և գրեթէ լմնցած է։ Դաշտերու մեծագոյն մասին մէջ ցանուած են ու կը ցանուին ամէն տեսակ արմատք։ Ձմրան խստութիւնը ֆիզիքական ուրիշ առեւելութիւն մը եւս տուած է հողին, ա՛յն է լաւ բեղմնաւորում և կակղացում հողի կոյտերուն որոնք մեծամեծ առեւելութիւններ են յաջող հունձքեր ունենալու համար։ Այս պատճառաւ մեծ յոյս կայ որ յաջողիկայ աշնան գործերու յաջող ուարդիւնաւոր շրջան մը պիտի ունենանք անվրէպ։

Աֆիոն. — Ցանուած և ցանուելու վրայ է չատ տեղեր։ Ստոյգ լուրերու համեմատ, միմոյն Զիլէի ցանքն է որ 30—40 % վնասներ է ցուրտէն, այն ալ տեղւոյն բնակն պահանջմանց համեմատ անցեալ տարուէն ցանուած ըլլալուն համար։ Իսկ Հաճի-գիւղ, Մարգուան, Զօրում, Եղն։ տակաւին նո՛ր ցանուած են։

Շերամ. — Շատ գաւառներու մէջ նոր գործ մը է այս։ Նորանոր թթատանները կը անկուին և արդէն անկը։ ածները կը խնամուին ու կը չտնգործուին, մանաւանդ մասնագէտ լեռամաբոյծներ օրէ օր կը չատնան կայս, կառավարութեան բարձր հոգածութեամբ։ Այս գործին ձեռնարկողներու թիւը չատ է։ — դրամ ներածելու պարագայ մը՝ ուրկէ կ'օգտուին ամէն տեսակ գործեր։

Արմտիք. — Ամ բա՛ւն առանցքը որուն չուրջը կը դառնայ գաւառացիին առեւտուրը։ Այս գարնան ամէն տեղ չանք մը կար գեռինը չատ հունտ թափելու ա՛յն փորձառութեամբ թէ խիստ ձմրան յաջողուելեամբ կը վարձառուի։ Տգէտ երկրագործը չգիտնալով ձիւնին ու տաքին ֆիզիքական ազդեցութիւնը հողին վրայ, միայն պապերէն լսած է որ լաւ է այսպիսի տարիներ ցանքը չատ ընել։ Այս պատճառաւ է որ դաշտերու մեծագոյն մասը սերմանուած է։

Երկրագործութեան յաջող տարիներու մէջ, գաւառացիներուն առեւտուրը կրնանկէ կ'օգտուի։ Այն էանգիները որոնք իրենց դրամագլխին գրեթէ կէսը գիւղացւոց վրայ պահանջք թողած են, դէթ մի մասը կը գանձեն այս տարի։

Սամսոն Ս. Գ.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 7

ՀԱԻԱԲՈՒԹՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՍԷՐԻ ՀԱՒՆՈՑ

Գիտութեան օրրանն ու ծագը բնութիւնն է, տարկա՝ ինչպէս մեկին ու որոշ է որ օրինակներով բացատրելու հարկ չենք տեսներ։

Վայրի հաւերը հսկայ ծառերու ամենաբարձր ճիւղերուն վրայ կը թառին, հոն ինքզինքին ապահով զգալով ամէն տեսակ վտանգներէ և իրենց հաւկիթները ծառի կոճղերու և թուփերու մէջ կը դեռեղեն կարծելով թէ այդ տեղերէն ոչ օք կարող է կորզել ու խլել իրենց սերունդին բազմացման տարրերը։

Էռնէսթ Լէմուան, նշանաւոր հաւաբոյծ՝ որ բնութեան գիրքերէն մին եղած է, նկատողութեան առած է հաւերուն այս սովորութիւնը և բընութիւնը գաղտնելով չինած է հաւնոց մը որ մինչեւ ցարդ չինուած հաւնոցներէն աւելի ապահով վայր մը կ'ընծայէ հաւերուն։

Էռնէսթ Լէմուան իր երկրաչափ փորձառութիւնովը կը հասատէ թէ իր չինած հաւնոցին մէջ հաւերը աւելի կարող արտադրիչներ եղած են քան ա՛ռ և է ուրիշ հաւնոցի մէջ։

Այս մեծ հաւաբոյծին համար աւելորդ գովասանքներ չռալելու տեղ սա չափը միայն բաւեմ որ եւս Էռնէսթ Լէմուանի յանձնարարած հաւնոցը չինելի պարտէզին մէջ և մինչեւ ցարդ ունեցած հաւնոցներէս աւելի հասոյթ սատարելու համար հոս իմ ընթերցողներուս կը ներկայացնեմ անոր պատկերը։

Էռնէսթ Լէմուանի հաւնոցին տախտակամածը գետնէն 90 սանթիմէթր բարձրութեամբ կը չինուի։ Հաւնոցը, ինչպէս կը տեսնուի պատկերին մէջ, գերաններու վրայ հաստատուած է և որպէսզի ատոնք հողին խնամութենէն չփտին, 20 սանդիմէթր լայնութիւն և նոյնչափ մեն ալ բարձրութիւն ունեցող քարեր կ'ընտրենք որոնց վրայ կը կանգնենք հաւնոցին կմախքը կազմող չորս գերանները։ Բնական է որ գերաններու լայնութեան ու թանձրութեան համեմատ ծակեր բանալ պէտք է քարերուն վրայ որոնց մէջ գերաններուն ծայրերը դեռեղելէ վերջ ծակին բոլորտիքը կա՛մ «չիմէնթոյով» ծեփելու և կամ հոլած կապարով լեցնելու է։

Եթէ միակաւոր խոշոր քարեր գտնելը անկարելի ըլլայ, այն ատեն չատ խոշոր վաճառականներն են Տեարք՝ Զենոբ Աբրահամեան, Արմենակ Թովմաճեան, Ագրիպաս Ցովհաննեան, Սիմոն Էնկիրլեան, Անդրանիկ Թոլեան և Արմենակ Սիմոնեան։

×

Ագիսարի մէջ Մարտ 1էն մինչեւ Օգստ. 1, ամէն օր 5—10,000 հաւկիթ կը մտնէ, որով 5 ամսուան մէջ կ'ընէ 1,600,000—1,800,000։ Այս հաւկիթները Ագիսարցի ձիպանները կը հաւաքեն Ագիսարի, Իզմիրի, Եէնիչէհրի, Պիլէճիկի և Էսկիշէհրի չրջակայ գիւղերէն։

Օգստ. 1էն վերջ Ագիսարի Հիւսէյին պէյ, Թիրսէ և Գաթրոս գիւղերուն մէջ հաւկիթները, 3—500,000 հատ, սեռկի կ'ելլան ձիպաններուն կողմէ։ Այս երեք գիւղերը բարձր լեռներու գագաթներուն վրայ գտնուելնուն և ցուրտ կիլիայ մը ունենալնուն համար է որ հաւկիթները չատ կը դիմանան։

Կեչվեի մէջ տարեկան 2—3,000,000 հաւկիթի գործ կ'ելլայ։ Այս հաւկիթները կը հաւաքուին կէօլբաղաքէ, Թարգելէ, Կէյիկէ, Մուսուլուէ, Եէնի Պազարէ։ Այս կողմի հաւկիթի ամէնէն մեծ վաճառականն է Օրթաքիւղցի Հարալճի օղլու Ավոտ։

Ասաբազարէն և չրջակայ գիւղերէն տարեկան 10,000,000 հաւկիթ կը հայթայթուի։

Խայմասէն և մօտակայ Սբմայ և Խասկոյ գիւղերէն տարեկան 2—3,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ, որուն կէսը Իզմիր և կէսը Ասաբազար կը ծախուին։

Հաւկիթը չատ ծան է Ագէէիրի մօտակայ գիւղերուն՝ Էիրիթրի, Նալճիկ և Սպարթայի մէջ։ Այս գիւղերէն տարեկան գրեթէ 2,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ։ Հաւկիթի կարեւոր յանձնակատարն է Սէօլէզցի Տիրան էֆենտեան, որ այս հաւկիթները կը գնէ Իզմիրի և Պոլսոյ վաճառականներուն համար։

Պիլեճիկէն և չրջականերէն տարեկան գրեթէ 2,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ, այս անգի գօսիխիօճնէն է Գրիգոր էֆ. Ուրկանեան, որ կը գնէ Իզմիրի վաճառականներուն հաշուոյն։

Զուխուրհիսարի և Քեօքանիայի մէջ ալ տարեկան 3—4,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ որ կը գնուի Իզմիրի և Պոլսոյ վաճառականներուն համար։

×

Հաւկիթի հրապարակը.—

Իզմիր	հատը	7—8	փարա
Ագէէիր	»	3—5	»
Պիլէճիկ	»	4—7	»
Պօղիւք	»	4—6	»
Քէօթահիա	»	3—8	»

ԱԲՐԱՀԱՄ Կ. ԿՏԱՒՃԵԱՆ

Իզմիր

ՔՈՒԷԲԴԻՖ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՏԱԲԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

ԱՏԱՂԶԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԵՐԷՑ ՈՎԻՆ

Ասաբազարցին, որ առեւտուրի և արհեստներու հակումը ունի, առեւտրագործութեան օգտակար գաղափարը չատոնց ընդունած և իրագործած է։

Իբր ձեռներէց տարի մը, Ասաբազարցին քիչ չատ ներկայանալի վիճակ ունի, թէեւ դժբախտաբար դիտուած երեւոյթ մըն է որ յարատեւութեան ոգին առհասարակ կը պակսի իր քով։ Ըստ այսմ՝ հաղիւ 1—2 տարի վարած՝ կը լքէ գործը անվճահութեան կամ կարիքի անհամաձայնութեան վերագրելով անյաջողութեան պատճառը, մինչդեռ չատ անգամ թիւրիմացութեամբ և ուրիշ անհանոյ և անսիրի պատրուակներով կը սկսի ծայր տալ գործին քայքայումը։ Երբեմն կը պատահի որ մէկ երկու գործակից անդամներ իրարու հետ համաձայնելով առեւտր. — ընկերական գործը ճարտար դարձուածքով մը անհատական գործի կը փոխեն, եղած չահէն հրապուրելով։

Վերջին մէկ քանի տարիներուն, մեր քաղաքին մէջ բաւական թուով արհեստաւորական և առեւտրական ընկերութիւններ հաստատուած բայց չուտով կազմալուծուած են, ընդհանրապէս վերոյիշեալ պատճառներով։

Հիւսներու, մսագործներու, կօնկակարներու եւ խաղախաղներու առեւտր. ընկերութիւնները որոնք տեղական կառավարութեան կողմէ ըստ օրինի վաւերացուած էին, հաղիւ 1—2 տարի չարունակած և յետոյ կէս ճամբան թողած են գործը։ Հիմակ ատաղձագործներու առեւտրական ընկերութիւնն է որ նախաձեռնութեան հետ պահանջելի տեսականութիւնն ալ ունեցած է և հրապարակին վրայ ծանօթ է «Ռուբէն Փարթիկեան և ընկ.» անունով։

Այս առեւտր. ընկերութիւնը իր չորս տարուան ընթացքին մէջ իր դրամագլուխ 1500 ոսկի ունեցած է, զոր կը չանգործէ զանազան գործերու մէջ։ Իր գոյութենէն ի վեր ոսկոի, ղեղէի, պօնոյի, փիլգիրի և ուրիշ առեւտրական թուղթերու վրայ տեղանաւորութիւն կ'ընէ, ինչպէս նաեւ տարիէ մը ի վեր ֆացէյի վրայ գործ կ'ընէ Մանակի Սօվուգ Սուլի լեռնէն իր հաշուոյն հայթայթել տալով ընկուզենի տախտակ, — թանձրակեղ տալան — զոր Եւրոպայի գնորդներու կը վաճառէ տեղւոյս կայարանը յանձնելի։ Ասոնցմէ զատ ապահովագրական գործակալութեան և պատրաստ ժամացոյցի գործառնութեան անյաջող փորձերէն ետք, վերջերս ալ ձեռնարկած է կարի մեքենայի ներածման գործին։

Դեռ տարի մը չըներ՝ «Պօղոս Աղարեան և ընկ.» անունով ուրիշ առեւտր. ընկերութիւն մըն ալ կազմուած է 50 արհեստաւոր անձերէ, 10 տարի պայմանժամով։ Այժմ լաւ տեսակի վրայ կը գործէ, յառաջիկայն աւելի բազմաձիւղ և չահաւէտ գործերու ձեռնարկելու մտադրութեամբ։

Ասաբազար ԶԱՐԵՀ ԿԷՆՃԵԱՆ

ՀԱԻԿԻԹԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԻԶՄԻՏԻ ՄԷՋ

Իզմիրի մօտակայ բաղմաթիւ գիւղերէն տարեկան իբր 2,000,000 հաւկիթ կը հայթայթուի։ Պոլիս զրկուած հաւկիթին քանակութիւնը կը հասնի տարեկան 800—1000 կողովի։ Մէկ կողովը 2500 հաւկիթ կ'առնէ։ Այս հաւկիթները ընդհանրապէս Ագիսարի, Ասաբազարի և Պիլէճիկի կողմերէն քաղաքս կը բերուին։ Հաւկիթի գլխաւոր վաճառականներն են Տեարք՝ Զենոբ Աբրահամեան, Արմենակ Թովմաճեան, Ագրիպաս Ցովհաննեան, Սիմոն Էնկիրլեան, Անդրանիկ Թոլեան և Արմենակ Սիմոնեան։

×

Ագիսարի մէջ Մարտ 1էն մինչեւ Օգստ. 1, ամէն օր 5—10,000 հաւկիթ կը մտնէ, որով 5 ամսուան մէջ կ'ընէ 1,600,000—1,800,000։ Այս հաւկիթները Ագիսարցի ձիպանները կը հաւաքեն Ագիսարի, Իզմիրի, Եէնիչէհրի, Պիլէճիկի և Էսկիշէհրի չրջակայ գիւղերէն։

Օգստ. 1էն վերջ Ագիսարի Հիւսէյին պէյ, Թիրսէ և Գաթրոս գիւղերուն մէջ հաւկիթները, 3—500,000 հատ, սեռկի կ'ելլան ձիպաններուն կողմէ։ Այս երեք գիւղերը բարձր լեռներու գագաթներուն վրայ գտնուելնուն և ցուրտ կիլիայ մը ունենալնուն համար է որ հաւկիթները չատ կը դիմանան։

Կեչվեի մէջ տարեկան 2—3,000,000 հաւկիթի գործ կ'ելլայ։ Այս հաւկիթները կը հաւաքուին կէօլբաղաքէ, Թարգելէ, Կէյիկէ, Մուսուլուէ, Եէնի Պազարէ։ Այս կողմի հաւկիթի ամէնէն մեծ վաճառականն է Օրթաքիւղցի Հարալճի օղլու Ավոտ։

Ասաբազարէն և չրջակայ գիւղերէն տարեկան 10,000,000 հաւկիթ կը հայթայթուի։

Խայմասէն և մօտակայ Սբմայ և Խասկոյ գիւղերէն տարեկան 2—3,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ, որուն կէսը Իզմիր և կէսը Ասաբազար կը ծախուին։

Հաւկիթը չատ ծան է Ագէէիրի մօտակայ գիւղերուն՝ Էիրիթրի, Նալճիկ և Սպարթայի մէջ։ Այս գիւղերէն տարեկան գրեթէ 2,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ։ Հաւկիթի կարեւոր յանձնակատարն է Սէօլէզցի Տիրան էֆենտեան, որ այս հաւկիթները կը գնէ Իզմիրի և Պոլսոյ վաճառականներուն համար։

Պիլեճիկէն և չրջականերէն տարեկան գրեթէ 2,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ, այս անգի գօսիխիօճնէն է Գրիգոր էֆ. Ուրկանեան, որ կը գնէ Իզմիրի վաճառականներուն հաշուոյն։

Զուխուրհիսարի և Քեօքանիայի մէջ ալ տարեկան 3—4,000,000 հաւկիթ կ'ելնէ որ կը գնուի Իզմիրի և Պոլսոյ վաճառականներուն համար։

×

Հաւկիթի հրապարակը.—

Իզմիր	հատը	7—8	փարա
Ագէէիր	»	3—5	»
Պիլէճիկ	»	4—7	»
Պօղիւք	»	4—6	»
Քէօթահիա	»	3—8	»

ԱԲՐԱՀԱՄ Կ. ԿՏԱՒՃԵԱՆ

Իզմիր

ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

ՄԵՐ ՄԱՆԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ՅԱՋՈՂԻՐ

[ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ]

Ասկէ 15—20 տարի առաջ մանարանատերերը մասի վրայ կը հաստատէին։ Սակայն այժմ անոնց թիւը բաւական մեծ տեղ մը կը գրաւէ մեր գաւառացի վաճառականներուն մէջ, ինչ որ անշուշտ փափաքելի պարագայ մը պիտի նկատուէր հանրութեան օգտակարութեան տեսակէտով, եթէ այս խոշոր գործին հետաքրքրուող անձինքն իրենց հետեւելիք ուղղութեան արդէն իսկ տեղեակ ըլլային կամ աւելի ճիշտը՝ այս գործին համար եթէ ո՛չ խոշոր գիտութիւնն՝ գէթ պէտք եղած ծանօթութիւնները ունենային։ Սակայն դժբախտաբար իրողութիւնը բոլորովին հակառակ պիտի գտնենք, երբ պզտիկ ակնարկ մը ձգենք այս գործարանատէրերու վրայ ընդհանրապէս։

Նախ, մանարանատէրերը երկու կարգի կընանք բաժնել,

1. — Անոնք որ իրենց հօրմէն մասնանգած են մանարան, գործ, դրամ, և մանկութենէ այս գործին վարժուած ու չարունակած են զայն։ Այժմ առանց թիւը չատ ցանցառ է։

2. — Անոնք որ մօտաւորապէս 10—15 տարիներէ ի վեր սկսած են։

Այս երկու կարգերուն մէջ բնաւ տարբերութիւն չկայ, առնել, ծախել, աշխատիլ և ուրիշ ամէն կերպ գործառնութիւն ճիշտ միեւնոյն ուղղութեան մէջ կը կատարուին։ Առաջին կարգին մէջ գտնուողները ի՛նչ որ տեսած են իրենց հօրմէն, նոյնը կը շարունակեն առանց ո և է փոփոխութեան։ Ներկեկնելն ալ, գրեթէ առանց բացառութեան, կը հետեւին առոնց, բան մը որ աշխատութեան, յառաջդիմութեան ու մրցումի ներկայ դարուն բոլորովին անհամապատասխան է, և ասա՛ս է գլխաւոր պատճառը անոնց անյաջողութեան։

Մեր ըսածը պիտի չանանք օրինակներով բացատրել։

Գաւառներու մէջ մանարանատէրերը ամէնէն բարեկեցիկ, դրամատէր ու կալուածատէր անձինքը կը հանդարուին, որովհետեւ մանարանէն զատ, ունին հսկայ չէնքեր, խոշոր կտուն, բնակարան և այլն, գործաւորներու և գործաւորուհիներու բազմաթիւ մը, բարդիքարդ հաշիւներ, խոշոր ծախսդներու, սակայն առեղներու երթեւեկ մը։ Ամէն ոք անոնց նախանձելի դիրքին կը ցանկայ և չատեր, առանց հետեւանքը կշռելու, կը մտադրուին մանարաններու եռուզեռ ասպարէզին մէջ։

Գարշ խանութպան մը, որ հազիւ 3—400 ոսկի դրամագլուխ ունի, կ'ուզէ մանարանատէր ըլլալ։ Կը ձգէ ուսնեցած գործը, որուն մէջ բաւական փորձառութիւն ստացած էր և կ'սկսի մեսագրի գործին, որ իրեն համար չատ դիւրին մէջոց մը նկատուած է չուտով հարստանալու։ Նախ՝ բաւական կլորիկ գումար մը իբր ալանս արամադրելի է արդէն գնողներուն կողմէ։ Ա՛լ անկէ վերջ անսպառ աշխատութիւնը ծայր կուտայ ու երբեք միջոց չունենար ուրիշ գործի վրայ խորհելու, և նոյն իսկ մերթ այնպիսի կացութեան մը կը հասնուի որ կը փափաքի իր ասլի վիճակն ու գործը ձեռք ձգել, որ սակայն անկարելի է, որովհետեւ արդէն իր անձնական դրամը սպառած է միայն չէնքերու շինութեան։ Մէկ կողմէ իր արհեստակիցներուն նախանձն ու խոշոր գնումին մէջ անոնց ճնաարեր մրցումին ենթակայ, և միւս կողմէ ամանանն հետ մէկտեղ տոկոսին բեռան տակ կքած, բոլորովին կ'սահպուի խոնարհուելիս իր նոր ձեռնարկին մէջ և սպասել գիներու մէկ անօրինակ բարձրացումին և հրապարակին բարւոքման, եթէ ալանս տուողը հաճի ժամանակ տալ։

Այսպիսի վիճակ մը քաջալերական չէ սակայն չատ քիչերն են որ անոր դարմանը կը խորհին և կամ չէ գտնուած դեռ փորձառու անձ մը, որ ցոյց տայ այս գործին առաւելութիւններն ու յաջողութեան պայմանները, մինչդեռ մեսագրի գործը ըստ ինքեան խիստ շահաբեր է եթէ ընկալեալ օրէնքներէն քիչ մը չեղելով, հեռեւինք վաճառականութեան սկզբունքներուն և այնուհետեւ մէջտեղներուն, ինչպէս պիտի տեսնենք մեր յաջորդ յօդուածներուն մէջ։

Պարտիզակ ՅՈՒԼԱԿ

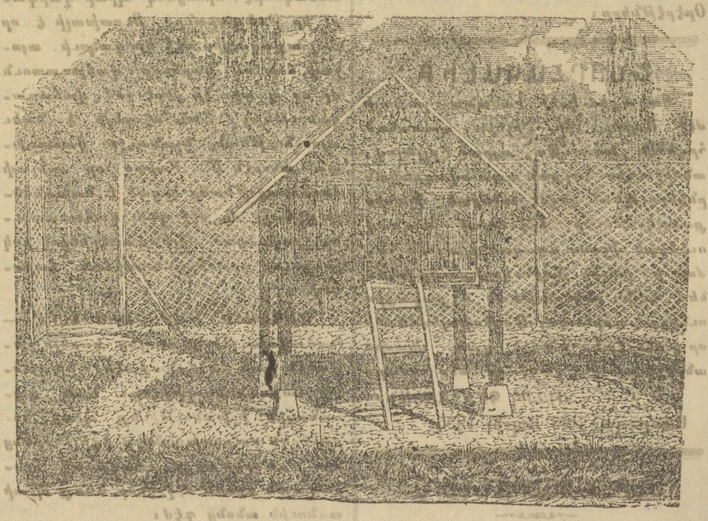

ՀԱՒԱՍԷՐԻ ՀԱՒՆՈՑ

Պատկեր Բ.

ԲԱՄԲԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԼԻՎԸՐՈՒԼԻ ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

Բամբակի Եւրոպական հրապարակը, որ Զատկական օրերու առթիւ անգործութեան դատապարտուած էր, իր գործառնութիւնները վերսկսաւ։ Աշխատութեան այս դադարի օրերուն գործերն ալ սովորականէն աւելի ցանցառ եղան։ Ամերիկայի մէջ ապրանքի չափազանց առատութիւնը տակաւին կը շարունակէ և առեւտրական շարժում կայ որ մեծաւ մասամբ ստեղծուած է միջնորդներէն որոնք ապրանք գնելու պէտք ունին գործարանատէրերուն հետ իրենց պայմանագրութիւնը կատարեալ պահելու համար։ Ցարդ իրաց այս վիճակէն օգտուեցան բամբակ մշակողները։ Անկարելի է գիտնալ թէ մինչեւ ե՛րբ պիտի կարենան դիմանալ, բաց ասկէ է որ գործարանատէրերը, նախատեսելով իրենց ամբողջ պէտքը, մթերուած բաւական ապրանքը պիտի բաշխեն ձեռք անցընել։ Այն ատեն՝ չակղոները դեռ քանի մը միլիոն հակ պատրաստ ունենալով պիտի հարկադրուին հրապարակի գնին համակերպիլ։ Այժմէն դատելով, բամբակի անկումը անխո՛ս տեսնելի է։ Հուսնքին լուրերը և մանագործ պայմանագրութիւնները կարող են անմիջական ազդեցութիւն մը ունենալ հրապարակին վրայ։ Ասոնց մասին չարթնս մէջ ո՛և է լուր չառնուեցաւ, սակայն փոքառութիւնը ցոյց տուաւ որ բամբակի հունձքի առին սա ապացուցածը խիստ կը պաշտպանի՝ «վատ լուրը չգոյութիւնը լաւագոյն լուրն է»։

Գործի նոր ազդութեան մէկ գլխաւոր պատճառն ալ Անգլիացի մանողներուն՝ արդէն չափէն աւելի առատութեամբ բամբակ և լաւ պայմանագիրներ ունենալիքն է։ Անուշա կան ապրանքի սեռակներ որոնք առատ չեն և որոնց համար չատ խ՛դրանք կայ, բայց ընդհանուր առմամբ մեծամեծ զգալումներ կը պակսին, մանաւանդ որ չատ հաւանականութիւն կայ Ամերիկան սրբիկն չարունակեն մինչեւ Ամերիկան չրջանակին մէջ խոր ապաստարան գտնելու։

Գ. Ս.

ԱՐՀԵՍՏՆԵՐ

ԿՈՂՈՎԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

[ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ]

Ակէ իբր 70 տարի առաջ, Պարթզակիները գրեթէ միայն երկրագործութեամբ կ'զբաղին։ Այդ միջոցին Մարաթկեան անունով մէկը Սարալուկերթայ և այն տեղի Թուրք գիւղացիներէն կողով չինելու արհեստը սովրելով, կը դառնայ իր գիւղը և գլխաւորապէս Եռգեռանեներուն և Պաղասարեանները կը սովրեցնէ։

Կողովագործութիւնն այսպէս հետզհետէ կը զարգանայ Պարթզակի մէջ և Պոլսէն մրգեղէնի և ձուկի վաճառականներ մեծաքանակ յանձնարարութիւններ կ'ընեն կանթիկ դրամ տալով։ 30 տարի առաջ, Պարթզակի չրջակայ անտառները ալեւոս իվ ֆակի չբլլալով պէտք եղած փայտը հայթայթել, կողովագործները երեք ժամ հեռու Տէրիմէն Տէրէ բռատ գիւղը գացին։ Ոմանք ալ Գալիս եկան և կողովագործի խառնուիներ բացին, մեծ դիրութիւն առալով էմնի էօ՛ի մրգեղէնի Թուրք վաճառականներուն։ Այս արհեստաւորները երթալով չատցան և մինչեւ 50-60ի հասան։ Այս միջոցին կալացի մէջ եգիպտացրէնի առատութիւն մը ըլլալով, թէ՛ Պոլսոյ և թէ Պարթզակի կողովագործներուն առաջարկեցան երթալ իրենց արհեստը ի գործ դնել չատ ապահովներով։ Կողովագործները 30 հոգի չափ գացին, ամանք ընտանիքով ոմանք առանին և 4-5 տարիի չափ կեցան հոն։ Այժմ Պարթզակի մէջ 120ի չափ գործատուներ կան։ Իզմիրի մէջ ալ կողովագործի չորս խանութներ կան, որոնք Պարթզակցիներու պատկանին։

Կողովագործութիւնը չատ բանուկ արհեստ մը է։ Գործատուները տարին 12 ամիս կը բանին, օրական 13 ժամ աշխատութեամբ։ Վարպետ գործատու մը մէկ օրուան մէջ կրնայ խաղողի յատուկ վեց հատ կողով պատրաստել, կամ 4 հատ բանջարեղէնի, կամ 8 հատ ձուկի եւն.։ Արհեստաւորները առաջուց կանխավճար կ'ուտնեն, ապրուստի գործ չկայ։ Խալֆաները օրական մինչեւ 15-18 զրշ. կը չափին։ Կողովներու յատուկ փայտը ձմեռը Գէլքզէն իսկ ամառը Սեւ ծովի եզերքներէն կը բերուի։ Ամէնէն յարգին է չագանակենի փայտը։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Կողովագործ

ՍԻՄՈՆ ՁԷՕՄԼԷԳՃԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱՐՈՅԺ

Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

6, ԲԵՐԱ ՄԵՆ-ԲԱՐՄԱՔ-ԳԱՐՈՒՈ ՓՈՂՈՑ, 6

ՀԻՒԱՆԴԻ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

6 50

Հաւնոցը սատկուելէ փաքրէ և հովերէ չտապալելու համար երբեմն նեցուկներ չինել հարկ կ'ելլայ։

Առաստաղը կրնանք ծածկել կըզմինարով, թոլ Օնտիլէ ըսուած խողովակներ և կալվանացած զինկոյով և միայն զինկոյով ալ։ Ջուրին հոսիլը ապահովելու համար առաստաղին չորս բոլորտիքը թիթեղէ ջուրի խողովակներ չինել պէտք է։

Հաւասէրի այս հաւնոցը, որուն իրը նախանիթ միայն փայտը կը ծառայէ, դիմացկուն և երկարատեւ ընելու համար ներկել պէտք է։ Կ'ըսուի թէ կապոյտ ներկը միւս բոլոր ներկերէն աւելի երկարակեաց կ'ելլայ։

Էռնէսթ Լէմուանի հաւնոցին առաւելութիւններէն մին ալ փ խոզերի ելլալն է։ Երբոցքիք կալէն վերջ արտերուն վրայ մնացած հաճիկները և մրգատատներուն մէջ ծառերուն մնացող թրթռոյները հաւաքելու համար, հաւնոցները դաշտերուն և մրգատատներուն մէջ կը փոխադրուին։

ՀՕՏԻՈՆ

Մասնագէտ երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՕՎԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ